

1902.

Az ez évi jelentés elsősorban arról számol be, hogy az előzőt a felhívás kapcsán 500 példányban kinyomatta s a város és a vármegye területén mindazoknak, akiknek tervezve volt tényleg elküldötte, »hogy ne érhesse bárhonnan és bármikor szemrehányás a miatt, hogy az egylet újjászervezése érdekében nem követett el minden tőle felhetőt, mert őszintén szólva, az előzmények után valami nagy eredményre nem számíthatunk.« — Sajnosan említi fel ez a jelentés, hogy bár Majorossy Imre polgármester, a városi képviselőtestületi tagokhoz, Koszits Kamill alispán a vármegye negyedfélszáz községéhez intézett a belépés iránt felhívást, az utóbbiak közül az egy Sárok község, a városi képviselők közül is csak három lépett be az egylet tagjai közé, ellenben a választmányi tagok által megkezdett taggyűjtés oly szép eredménnyel járt, hogy a rendes tagok száma csaknem kétszeresre: 179-re emelkedett. — A taggyűjtésben előjártak a szentlőrinczi, siklósi és mohácsi járásbírák. — »Volt ennek a mozgalomnak ezenkívül egy más, igen örvendetes eredménye is, jelesül az, hogy sikerült általa a városi és megyei társadalom legkülönbözőbb köreivel megismertetni az egylet hivatását, működését és így biztat a remény — mondja a jelentés — hogy az elvetett mag később fogja megteremni a gyümölcsöt, aminek nemcsak a tagoknak, ha nem is nagy mértékben, de folyton szaporodó száma, hanem az egyletnek beszolgáltatott adományok is biztos jelét képezik.« — Befolyt pedig alapító tagsági díjakból 480 K., pénzbeli adományokból 68 K. — Az államsegély is 500 koronára emeltetett fel s így az egylet abba a helyzetbe jutott, hogy irodakezelőjének Weil Károly kir. táblai irodatisztnak, aki az egylet újjászervezésével járó levelezéseknél a kifejlődött nagy forgalom folytán igen nagy munkát végzett és végez mai napig is, 100 K. tiszteletdíjat adhatott.

A kormány egyik tagjának jóvoltából ebben az évben az egylet egy nagyértékű ajándékhoz jutott, — dr. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter úrtól egy 173 kötetből álló teljes népkönyvtári gyűjteményt kapott, amelyből történelmi, ismeretterjesztő és szépirodalmi munka 37 kötet, a Franklin társulat vasárnapi könyvtárából vett mű: 8 kötet, a történelmi könyvtárból való: 88 kötet, a szorosan vett gazdasági könyvtárból való 59 mű 30 kötetben végre a földmivelési miniszterium kiadványaiból van 19 végtelen érdekes és könyvtári uton nem is kapható mű 10 kötetben, mi által a fogházi könyvtár kérdése rendezve lett, mert beszereztük még a könyvtár részére dr. Hanuy Ferencz teológiai, most egyetemi tanár, volt fogházi róm. kath. lelkész ur által, aki az egylet könyvtárának maga is 82 drb. vallásos, népies füzetet ajándékozott, — a Szent István társulat kiad-

ványaiból javaslatba hozott 7 disszesebb művet, továbbá 30 darab kis katekizmust, a protestans rabok számára pedig Nyáry Pál lelkész ur javaslatára a már meglevőhöz még 10 darab új testamentumot és vallásos füzeteket. — Az állam is adott értékes műveket, például az Osztrák-Magyar-Monarchia írásban és képben című munkát. — Mi pedig beköttettük a fogház régibb könyveit, úgy hogy ettől az időtől kezdve már egy teljes, szépen rendezett könyvtár áll a rabok rendelkezésére, amely nemcsak szórakoztatásukra, de oktatásukra is hatalmas eszköz marad.«

Mivel sajnosan tapasztaltuk, hogy a rabsegélyügy országszerte mily pangásban van, ennek fellendítésére is kiterjesztettük figyelmünket. De lássuk erre vonatkozólag a jelentést:

»Mindenekelőtt sikerült eldöntésre juttatnunk azt az elvi kérdést, hogy a kir. ítélőtáblák decentralisatiója s az új főügyészségek felállítása folytán a felügyeleti jog az egyes egyetek fölött melyik kir. főügyészséget illeti meg, mert ebben az irányban sem a decentralisatió alkalmával, sem a bűnvádi perrendtartás életbeléptetésekor intézkedés nem történt s a régibb egyetek — mint a mienk is — alapszabályaik értelmében még mindig a budapesti kir. főügyészhez voltak kötelesek évi jelentéseiket az ellenőrzés gyakorolhatása végett beküldeni.

Ebben a tárgyban a pécsi kir. főügyészség a velünk hivatalosan közölt következő rendeletet kapta:

10231/1902. III. I. M. szám. A m. kir. igazságügyminisztertől. Hivatkozással az e hó 3-án 605/902. f. ü. sz. a. kelt jelentésére, a közleményeknek 7. alatti visszajuttatása mellett értesitem Méltóságodat, hogy a budapesti kir. főügyésznek f. évi márczius hó 22-én 1256. sz. a. a pécsi rabsegélyző egylet elnökéhez intézett mellékelt átiratában kifejtett véleményéhez hozzájárulok, mihez képest az imént említett rabsegélyző egylet fölött a kormánybiztosként gyakorlandó felügyeleti jogot Méltóságod hatáskörébe esőnek jelentem ki. Budapest, 1902. április 9. Egyidejüleg oda utalta a szekszárdi egylet fölött gyakorlandó felügyeleti jogot is.«

»A budapesti kir. főügyésznek a rendeletben hivatkozott véleménye pedig az volt, — amire a figyelmet mi épen felhívtuk, — hogy a felügyeleti jog gyakorlása ahhoz a főügyészhez tartozik, akinek kerületében az egylet működik, mert a megváltozott viszonyok folytán, az új főügyészségek felállítása után a dolog természete szerint az idegen területen működő egyetekre a budapesti kir. főügyész felügyeleti joga, törvényes jogkör hiányában, ki nem terjedhet.«

»Mégkíséreltük ezen kérdés szőnyegre hozásánál azt is, hogy a rabsegélyügy újabb rendezése, az elakadt vérkeringés felfrissítése végett egy országos közgyűlés tartását szóba hozzuk, aminek keresztülvitelére, összehívására a budapesti, mint legrégebbi egylet vezetőségét tartjuk hivatottnak, de felszólalásunk eredménytelen maradt. — Végre beszereztük az országban levő többi egyletek jegyzékét, tisztikarának névsorát s körlevélben az évi jelentések kicserélését, kölcsönös megküldését kértük, meg lévén győződve róla, hogy ezen az úton sok üdvös eszme fog felszínre kerülni, felkarolhatni, ami a rabsegélyügyet előre fogja vinni s bevezetésül szolgál ahoz, hogy egy országos szervezetet létesítsünk. Ez az igyekeztünk is hajótörést szenvedett, éppogy, mint 1891-ben a brassói egyleté. Alig 3—4 egylet küldte meg évi jelentését, mert ugy látszik, azokat a legtöbb helyen ki sem szokták nyomatni. De már a kapott jelentésekből is sokat lehet tanulni. Épen azért nem riadtunk vissza; évi jelentésünk mellett közöltük az ország területén levő többi egyletek névsorát, hogy a jelentések kicserélésére a többi egyleteknek szintén módot nyujtsunk. »Talán a példa hatni fog s ha a kifáradt vezetők, azok, kiktől — mint biztos forrásból tudjuk — még a legfelsőbb hatóság sem tud választ kapni felhívásaira, visszavonulnak, ha ott, ahol már az egyleti élet teljesen szünetel s a vagyont maga a törvénytörési elnök kezeli, — mert fájdalom, ilyen esetekről is hallottunk — néhány buzgó ember összeáll és az ügyet kezébe veszi, ezek az egyletek is új életre kelnek s a rabsegélyügy, — amely nem egy embernek s nem egy egyletnek ügye, hanem közügy — fel fog lendülni. — Vajha nálunk is hatalmas tényezővé, a büntető igazságszolgáltatás oly hathatós, hasznos segítőjévé válnék ez az intézmény, mint a külföldön. Erre azonban egyelőre — addig mig egy országos szervezet, melyet a brassói egylet már 11 év előtt sürgetett, nem létesül — fájdalom, kevés kilátásunk van.«

»Mi sürgetni fogjuk az eszme új életre keltését s erre kérjük a többi egyleteket is. Látni akarjuk, hogy egy oly humanistikus intézmény, mely a művelt külföldön mindenütt virágzik, nálunk egy negyed század alatt miért nem tudott boldogulni? Fel akarjuk kutatni a baj okait, mert szégyennek, a műveltségünkről kiállított szegénységi bizonyítványnak tartanánk, ha a rabsegély ügye elakadna.«

Ezek után áttért a jelentés az egylet működésének ismertetésére, amiből röviden a következőket emeljük ki:

»Az ekkor már az irodakezelő által rendszeren vezetett iktató és elintézési könyv szerint 83 beadvány érkezett az egyletnek. A segélykérvények, ép úgy, mint most, a szerint, hogy sürgős, vagy kevésbbé

sürgős természetűek voltak, elnökileg, vagy a minden hó első vasárnapjára kitűzött választmányi üléseken intéztettek el. Az elnök az alapszabályok értelmében a pénztárt minden negyedévben megvizsgálta, a tél kezdetével pedig Angyal Pál alelnök társaságában meglátogatta a rabokat, megtekintette a munkatermeket, hogy a szabadulók viszonyairól az alapszabályoknak megfelelőleg tájékozást szerezzen s a kir. ügyész és fogházfelügyelővel megállapodtak abban, hogy minden szabaduló rabnak, aki a segélyre rá van utalva és arra érdemes s az alapszabályok 3-ik §-a értelmében igényt tarthat, de az elhagyott rabcsaládoknak is, akikről tudomást szereznek, a tél folyamán segély adassék.«

»Hogy a segélyezések Pécs városán kívül, Baranyavármegye területén is minél gyorsabban eszközölthessenek, az elnök az előző évben készített *ügyrend* 5. §-a alapján megkereste az összes járásbírákat, hogy a mennyiben a járásbírószági fogházaknál a szabaduló foglyok segélyezésének szüksége merül fel, például utiköltség, vagy téli időben ruházat stb. és a segélyezés előfeltételei fenfőrognak, esetről-esetre 10 koronáig terjedő segélyt előlegezzenek, ha pedig a fogvaleyők elhagyott családja igényelné a segélyt, azt az elnökséggel közöljék. A segélyezésnek ez a módja is igénybe lett már véve, de óhajtható, hogy a járásbíró urak fokozottabb mérvben is igénybe vegyék, mert a külső rabok és azok családjainak viszonyairól az elnökség tudomással nem bírhat.«

Hogy a segélyezéseknél milyen rendszert hoztunk be, ezt a jelentés következőleg adja elő:

»Az év folyamán 35 segélykérvény érkezett be. Ezek közül egy, mint semmi jogos alappal nem bíró, elutasított; egy, amelyben ipar megkezdésére kéretett segély, aként intéztetett el, hogy az egyesület folyamodót egyelőre kamattalan kölcsön tőkesegélyben fogja részesíteni s volt letartóztatási helyének egyesületét a segélyezés iránt szintén megkereste. Az onnan kapott 50 koronát a kérvényező L. M. mohácsi lakos fel is vette, de a beszerzett értesítés szerint iparát meg nem kezdvén, a tőkesegély részére nem lett kiutalva.«

»Az ilyen esetek tanítottak meg bennünket arra, hogy a nagyobb segély kiadásánál óvatosan járjunk el. Ezekon kívül 32 *egyént* 441 K. készpénz-segélyben részesített és egy leányt 4 K. értékű ruhával segített az egyesület. A pénzbeli segély legkisebb összege egy-egy esetben 3—6 K., illetve 8 K. volt, a többi magasabb összeg.«

»Egy szerencsétlen somogyemegeyi családot, amelynek feje P. A. pénzhamisítás miatt van elítélve, az egész tél folyamán havi 10 K. segélyben határoztunk részesíteni, mert a bekívánt községi jelentés

igazolta, hogy a férj letartóztatása után nem sok időre a szerencsétlen családnak háza, egy szomszédházi kigyuladva, porrá égett, ugyanekkor elégett minden élelmi szerük, ruhaneműik, kukoriczaterményük és tüzelőjük. P. A.-né pedig, 73 éves munka- és keresetkép-telen apjával, 69 éves, világtalan anyjával, férjének elmezavart apjával s két 10 és 8-ik évben levő gyermekével lakott abban a házban s maradt hatod-magával a legnagyobb inség és nyomorbán, mert a szerencsétlen családnak a leégett házon kívül egyéb vagyona nincs. Szomoruan panaszolja Bábony község előljárósága, hogy: *„A község csupán egy kis tüzelővel segíyezhetette a családot, mivel egyéb mód nem áll rendelkezésére és a szegény nő apjának adott házról-házra való koldulási engedélyt.»*

»Az alapszabályok szoros betartása mellett el kellett volna utasítani ezt a kérvényt, mert a segíyezendők nem laknak Pécs város, illetve Baranyavármegye területén. De kinek lenne ehez való kemény szive?! A választmány azon az alapon, hogy a szerencsétlenek itteni rabnak hozzátartozói, hogy a preliminált összeg még nem merült ki, a segíyezést annyival inkább kimondotta, mert a szomszéd Somogy vármegyében, ahol csak pár héttel ezelőtt olvastuk, hogy nincs szegény ember, a népkonyhába senki sem megy, nincs rabsegélyző egyesület.»

»Nem akarjuk részletezni a többi segíyezések indokát, feltárni a sebeket, csak azt jegyezzük meg, hogy mindenütt a nyomort, a földhöz ragadt szegénységet istápoltuk. Siettünk, hogy a könyeket felszárítsuk s a fogságból kiszabadult rabnak módot adjunk arra, hogy pár napig, amíg munkához láthat, fentarthassa magát.»

Ezután beszámol a jelentés az erkölcsnemesítés és oktatásról, hogy az egyes felekezetek lelkészei hányszor tartottak az év folyamán isteni tiszteletet, hogy az állam által fentartott rabiskolát, melyben a tanító hetenkint kétszer tart előadást, 55 rab látogatta, hogy a rabok a könyvtárt mennyire használták és hogy miféle iparágakkal és mily eredménnyel foglalkoztak.

Beszámol az egyesület vagyonáról, közli a pénztári és vagyoni kimutatást, melyből kitetszőleg az egyesület vagyona, daczára a nagymérvű kiadásoknak, a 153 tagtól befolyt 306 K. tagdíjjal együtt 796 K. 35 fillérrel gyarapodott.

Felemlíti a jelentés, hogy mindjárt az első ülésen *egy új eszmével, t. i. azzal foglalkoztak, hogy nem lehetne-e az egyesületnek egy szőlőtelepet rabmunkával felállítani, hogy így a rabok a Baranyában annyira szükséges okszerű szőlőművelést elsajátíthatnák* és szerzett tapasztalataikat kiszabadulásuk után otthon is értékesíthetnék; ily módon nemcsak hogy a kipusztult szőlőket könnyebben ujíthatnák

fel, de mint kitanult szőlőmunkások nagyobb keresetre is tehetnének szert. A szőlőbirtokosok érdekeit is elő akarta ez által mozdítani az egylet, mert így azoknak nagyobb szakértő munkaerő állott volna rendelkezésére. — Erről a tervről azonban lemondott a választmány, mert a helybeli kir. szőlészeti és borászati felügyelő, akit tanácskozássra meghívott, oda nyilatkozott, hogy amint ő azt saját tapasztalataiból a felvidékről tudja, a kényes szőlőmunkához a rabmunka nem teljesen megbízható, a termést megőrizni is mondhatni lehetetlen volna, értékesítése nagy bajjal járna, emiatt tehát csakis szőlővesszőtelep létesítéséről lehetne szó. Ezt sem javasolja, mivel ilyen telep is már a kelletténél több van annyira, hogy az állam maga is mielőbb kénytelen lesz egyes szőlővesszőtelepeket beszüntetni, amennyiben már a magántelepekről is a legolcsóbban lehet megbízható jó vesszőt kapni. Minthogy a városi szőlővesszőtelepnek régóta huzódó államosítási ügye, amelylyel a rabok kiképzése karöltve járna, még nem lett eldöntve, a választmány a szőlőtelep létesítésének eszméjéről egyelőre lemondott, a raboknak a szőlőmunkabani kiképzését pedig későbbre halasztotta. E helyett azonban elhatározta, hogy *egy fűzvessző termelő telepet létesít*, mivel ugy a helybeli, mint a szomszédos törvényszéki fogházakban a rabok kosárfonással foglalkoznak, kellő mennyiségű vesszőt nagyon nehéz kapni, mert az a külföldről is keresett cikket képez és mert ez az iparág a pécsi fogházban olyan lendületet vett, hogy az ott kifejtett munka a rabsegélyző egyletnek figyelmére és hathatósabb támogatására is méltán igényt tarthat.

Elsorolta a jelentés a személyi változásokat, hogy Blaskovich Istvánt, a pécsi kir. ítélőtábla elnökét, báró Fejérváry Imrét, Baranyavármegye és Pécs szab. kir. város főispánját és Troll Ferencz cz. püspök, káptalani nagyprépostot tiszteleti tagokká, Varga Nagy István kir. ítélőtáblai bírót, az egyletnek az előző évben volt ügyvezető alelnökét elnökké választották. Elsorolta a be és kilépéseket.

Az örvendetes haladás mellett szomorúságot is tudatott a jelentés, azt t. i.: hogy *1902. június 2-án elragadta a halál az egyletnek közel 15 éven át volt elnökét, legutóbb tiszteletbeli elnökét, Bánffay Simon kir. tanácsos, közjegyzői kamarai elnököt.*

Aki ennyi ideig áll egy humanitárius intézmény élén, megérdemli, hogy emléke megőrköztessék akkor, amikor annak az intézménynek a történetét megírják, és azt utódja írja; álljanak tehát itt az évi jelentésnek azok a szavai, amelyekkel a megboldogultat elparentáltuk:

»Azok közé, a napról-napra ritkábban található férfiak közé tartozott ő, aki ott volt minden szép intézményünk bölcsőjénél, aki minden nemes eszmét támogatott, felkarolt, fáradt, dolgozott érte.

Már a 60-as évek elején első elnöke volt a pécsi híres dalárdának. Egy évtizedig volt alelnöke a Mecsek egyesületnek, szorgalmas tagja volt a városi képviselő testületnek és a nemzeti casino választmányának.

A mult század elején 1819-ben született; az anyatejjel magába szívta a német alaposágot, kitartást, szívósságot, a magyar levegővel a hevülékenységet, a minden szépért, jóért való lelkesedést. Csakhogy az ő lelkesedése nem volt ellobbanó szalmaláng, hanem olyan volt, mint a keményfa parázs, amely sokáig fentartja magát s még utolsó szikrájával is melegít.

Ugy küzdötte fel magát saját erejéből a falusi Baumholtzer fiu nemcsak szülő vármegyéjének, amelynél főügyési állást viselt, hanem a magyar nemzetnek jelesei közé, mert már az 1843—44-iki országgyűlésen Majláth György, a későbbi országbíró oldalán kiskövet, később a Tisza szabályozásánál gróf Széchenyi István mellett titkár volt, amely időről alig egy-két éve a »Pécsi Napló« karácsonyi fárczájába irt érdekesítő visszaemlékezést. A mult század szomorú emlékü 50-es éveiben a »Pesti Napló«-t szerkesztette. 1861-ben országgyűlési képviselő is volt a pécsváradi járásból, ahol született; később ügyvéd volt Pécsen és a »Pécsi Lapok« szerkesztője. Ezután viselte a megyei főügyési állást, amelyben, mint mindenütt, a modern eszméket hirdette s nagy tudását érvényesítette. A közjegyzői intézmény életbe léptetésekor 1875-ben mi sem volt természetesebb, mint hogy őt nevezték ki Pécsre közjegyzőnek s hogy a kamara megválasztotta elnökének, amely állását a királyi tanácsosi czímmel kitüntetve, haláláig viselte.

Ebben az állásában is a régi nemes gondolkozásu ember maradt, akinek ideálja volt, hogy a hajdani hiteles helyek örökébe lépett közjegyzői intézményt magas színvonalra emelje s bár kartársaival a legnyájásabb, legszeretreméltóbb volt, ahol incorrect viseletet látott a legszigorubban üldözte.«

Igy végződött második évi jelentésünk, amely ép úgy, mint az utána következők kezdte a jeget megtörni és a rabsegélyüggyel foglalkozók részéről mindig fokozottabb érdeklődéssel találkozott.

* * *

1903.

Ez évi igazgatói jelentésünk is mielőtt az egylet működésének ismertetésére áttérne, első sorban rabsegélyügyünk állásának ismertetésével s ennek érdekében az év folyamán kifejtett működésünkkel foglalkozik, melyet a következőkben ismertet:

„A rabsegélyügy terén — kevés kivétellel — mindenféle a legnagyobb pangást, tespedést tapasztalhatjuk, erre vezethető vissza az a halálos csend, amely a rabsegélyező egyletek legtöbbje fölött évek óta honol s jórészen ezt az állapotot tükrözi vissza az az egy pár jelentés, amely elvétve itt-ott napvilágot lát.

Mi igyekeztünk megtörni ezt a csendet, felkelteni a közönség érdeklődését az eszme iránt, ami egy kis körben, a mi egyletünknel némileg sikerült is s e czélból harmadévi jelentésünkhöz egy, a rabsegélyügyet ismertető felhívást csatoltunk, a mult évben pedig egy központi szervezet eszméjét pendítettük meg, egy országos közgyűlés létrehozására a budapesti társegyletet bűzditottuk. Beszereztük az országban működő rabsegélyező egyletek jegyzékét, amely utoljára az 1888. február 16-án 5367/I. M. sz. a. kiadott rendelettel lett közzétéve s a vezetők névsorával együtt jelentésünk mellett közöltük. Megküldöttük jelentésünket ezen rendelet emlékebehozatala végett az ország összes letartóztatási intézeteinek, megküldöttük a társegyleteknek, kérve az ő jelentéseik közlését, hogy egymás jelentéseiből okulhassunk. Kértük a társegyleteket, hogy sürgezzék ők is az eszme új életre keltését, de szavaink legtöbb helyen eredménytelenül hangzottak el. Kivételt képez a debreczen-hajdumeyei egylet, melynél az eszme visszhangra, meleg pártolásra talált s a budapesti, brassói és szekszárdi egyletek, amelyek igazgatóságai az évi jelentéseiket közölték velünk.

Hasztalan kerestük az elmúlt évben is az évi jelentések ismertetését jogi szaklapjaink hasábjain, még azokban a lapokban is, amelyek eddig a rabsegélyügy első támogatói voltak, alig találtunk egy-két ismertetést.

Meddig fog még tartani ez a türehetetlen állapot? Mikor fognak egyleteink öntudatra ébredni? Mikor látják be, hogy tenni kell valamit, ha az ügyet teljesen elposványosodni engedni nem akarjuk? Mikor jövünk rá végre, hogy mi ebben a kérdésben tényezők vagyunk, akiknek a kérdés megoldásába beleszólási jogunk van: de létjogosultságunk is csak addig van, ameddig hivatásunknak meg tudunk felelni, amely hivatás nem merülhet ki abban, hogy mi csak az államsegély szétosztói, fizető pénztárai legyünk.

Gondolkozzunk kissé ezen dolgok felett!

Ezután áttér a jelentés az egylet XVII-ik évi működésének ismertetésére:

»Habár az egyletet a minden téren nyilvánuló közöny miatt mi sem birtuk oly mértékben tovább fejleszteni, amint azt az előző két évben megindítottuk, a fő dologban, a segélyezésekben az ed-

diginél sokkal nagyobb eredményeket értünk el. *Az elmúlt évi segélyezések összege ugyanis az előző évi — eddig legnagyobb — segélyezéseknek csaknem kétszeresét éri el, amennyiben 792 korona 60 fillért tesz ki s pár száz koronával meghaladja a tagdíjakból befolyt összeget.*

Ezt az eredményt csak úgy érhattük el, hogy ahhoz az anyagi eszközt a nagyméltóságú m. kir. igazságügyminiszterium megadta, az eddigi 500 K. évi segélyt 1000 koronára felemelte azon indokolt felterjesztésünkre, hogy egyletünk kir. ítélőtáblai székhelyen lévén s az itteni kir. törvényszék az 1897 : 37. t.-cz. 17. §-a értelmében a kivételes hatáskörű bíróságokhoz tartozván, több esetben kénytelenek voltunk a segélyezéseket Somogy és Zala vármegyék, jelesül a kaposvári és nagykanizsai kir. törvényszékek területére is, ahol rabsegélyző egyletek nincsenek, kiterjeszteni, sőt az ezen területekről a a B. P. 413. §. 2-ik bekezdése értelmében a kir. ítélőtáblai felelőviteli főtárgyalásra elővezetett és segély nélkül visszautazni képtelen egyéneket is segélyben részesíteni.

Azt a vizsás állapotot, amely a fent említett törvényszakasz folytán előállott, hogy a felelőviteli főtárgyalásra elővezetett s ott szabadlábra helyezett, teljesen vagyontalan egyének, akik nem ritkán étlen-szomjan állanak a főtárgyalás után az idegen helyen, gyakran idegen vármegyében s nincs, aki élelmükről és visszaszállításukról gondoskodjék, *mert erről a törvényben intézkedés nem történt*, legutóbb, erre minálunk hivatottabb tényezők a legilletékesebb helyre felterjesztést tettek ugyan, de szükséges, hogy az egyes eseteket egyleteink is figyelemmel kísérik, mert bár alapszabályaink az ily egyének segélyezését szorosan véve meg nem engedik, de tagadhatatlan, hogy ez a kérdés annyira belevág a rabsegélyezés körébe, hogy azt egyleteinknek figyelmen kívül nem lehet hagyni és a humanizmusnak megfelelő megoldását szorgalmazni kell.)*

A pécsi kir. ügyészségtől, a letartóztatási intézetek igazgatóságaitól a szabadulandó és kiszabadult rabok, vagy családtagjaiktól összesen 48 kérvény érkezett be, melyek közül csak egy lett a kir. ügyész indítványa folytán és az alapszabályok 3. §-a alapján elutasítva a miatt, mert bár a folyamodó testi sértés miatt volt elítélve, a fogházban is bántalmazta egyik társát s ezért fegyelmileg meg lett büntetve.

*) A pécsi kir. ítélőtábla ebben a tárgyban felterjesztést tett, a debreczeni rabsegélyző egylet pedig, hogy az ily egyének segélyezésének mi se álljon utjában, alapszabályait már megfelelőleg módosította.

Ez az eset is indokolja a kir. ügyészség azon eljárását, hogy a segélykérvényeket csak a segélyezendők szabadulása előtti napokban teszi át hozzánk s megfejtí azon, már a mult évben is bejelentett gyakorlatot, hogy a segélykérvények jórészen elnökileg intézettek el s utólagosan lesznek a választmánynak bejelentve, amelyet nagyon bajos minden hóban összehívni, mivel alig egynehány tagja szokta az üléseket rendszeren látogatni.*)

Ez a körülmény más egyleteknél is előfordul s *az újabban alakult egyletek már azt az eljárást követik, hogy választmányi üléseket negyedévenként csak egyszer tartanak, az ügyeket az elnökség és egy szűkebb körű intéző bizottság végzi.* amelynek akadályoztatása és sürgős szükség esetén a kir. ügyész is fel van jogosítva, hogy kisebb segélyösszeget kiutalványozhasson.«

»Miként már említettük, az évi segély összege 792 K. 60 f. volt, az előző évi 441 koronával szemben. A segélyösszegeből két családot havi segélyben részesített a választmány, 210 koronát pedig a tél beálltával 14 rab elhagyott családjának segélyezésére fordított. A legkisebb segély összege 3 K., a legmagasabb 30 K. volt: a 3 korona többnyire csak utiköltségre lett kiadva.

Más forrásokból is eszközölt ki az egylet segélyt, baranyamegyei illetőségű, itt tartózkodó, kiszabadult rabok részére s ezenkívül felhívta az illetékes egyletek figyelmét itteni raboknak más megyében levő családtagjai felsegélyezésére.«

Beszámol a jelentés mint az előző évben a rabmunkáról, a raboktatásról és tudomására hozza a közgyűlésnek, hogy a választmány és a kormánybiztos közt, a gazdasági népkönyvtár tulajdonjoga fölött vita támadt, a kormánybiztos tiltakozott az ellen, hogy a rabsegélyző egylet által, úgy annak útján a letartóztatottak részére adott könyvek mint a rabsegélyző egylet tulajdonai, külön kezeltesse, az volt a felfogása, hogy az egyletnek nem lehet külön könyvtára s elrendelte, hogy a könyvtár a fogházi könyvtári leltárba felvéssék és csak a jegyzet rovatban tüntetessék ki, hogy a rabsegélyző egylet adománya s ezt az intézkedését a Miniszterium által is jóváhagyatta. Ez ellen a választmány tiltakozott, hivatkozván arra, hogy az adományozó dr. Darányi Ignác m. kir. földmívelésügyi miniszter ur, akit a közgyűlés a nagylelkű adomány által egyletünk iránt tanusított jóindulatáért tiszteleti tagul megválasztott, maga nyomattatta rá minden egyes könyvre, hogy »A pécsi rabsegélyző egylet népkönyvtára« és

*) A családok részére a havi segélyeket mindenkor a választmány utalja

hogy: »A m. kir. földmivelési Miniszter ajándéka,« az egyletnek tehát morális kötelessége, ezt az ajándékot megőrizni, de azért sem hajlandó odaadni ezt a könyvtárt, mert arra a menház felállításakor szüksége lesz és mert azt tapasztalta az elnökség, hogy az egylet által korábban a fogházi könyvtárnak adományozott könyvek jó része is újra kötés hiányában halomszámra rongyokban hevert s az egylet volt kénytelen beköttetni. Kijelentette, hogy azzal, hogy mit jegyeznek a fogházi leltárba, nem törődik, ez nem jogczim a tulajdonjog megszerzésére, ő pedig a könyvtárt oda nem adja s nem adhatja, mert az egylet vagyonáról csak a közgyűlés intézkedhetik. A választmány kérte a közgyűlést, hogy ezen intézkedés ellen irjon fel a Miniszteriumhoz és hangsúlyozza, hogy: »Sajnálattal vettünk tudomást ezekről az intézkedésekről, a melyek mind a mi megkérdetetésünk nélkül lettek megtéve s nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy a társadalom és az államhatalom ugyan egymásra vannak utalva, de épen a rabsegély kérdésében, amely az 1887. VIII. t.-cz. 1. és 3. §-a értelmében elsősorban állami feladatot képez, a rabsegélyző egylet az, mely az államnak ezt a teendőjét nemcsak díj nélkül, de még általa hozott áldozattal is ellátja, a most elmondottakhoz hasonló intézkedések azonban egyáltalán nem alkalmas módok arra, hogy ezen a téren az egyleti működésbe kedvet öntsenek.«

A kormánybiztos, aki alapító tagja is volt az egyletnek, a közgyűlésen megjelent és álláspontjának megfelelőleg kérte az ügyet elintézni, azonban a közgyűlés az elnök felvilágosítása után, aki azt is felhozta, hogy a kormánybiztos ur meg akarta tiltani, amit az alapszabályok előírnak, hogy az egylet részéről a fogházba és a rabokhoz az egylet vezetőségéből bárki bemehessen, azokat meglátogathassa, de amely javaslatát a miniszterium tüstént elvetette, indítványával teljesen egyedül maradt, a közgyűlés a feliratot elfogadta, az felterjesztetett s a választmány az elégtételt megkapta, a könyvtár a fogházi leltárból ki lett törölve és az egyletnek vissza lett adva.

A kellemetlen ügy tehát eként el lett intézve, az egylet érdekei meg lettek védve, de azért ez az incidens az egyletre nagy hátránnyal járt, mert bár a kormánybiztos ur első átiratában az egylet vezetéseért az elnöknek elismerését és köszönetét nyilvánította, második átiratában is, melyben értesítette, hogy a fogházi könyvtár teljes rendbehozása iránt intézkedett, »biztosította az egylet elnökét arról, hogy nem czélja az egyletnek alaptalanul bárminő irányban nehézséget okozni, sőt kötelességének tartja őt minden alapszabályszerű működésében a leghathatósabbban támogatni és ezt a jövőben

is mindenkor megteendi s ha egy menházi könyvtár berendezésének ideje elérkezik, annak felállításában is segítségünkre lesz» és bár tudta mindenki, hogy a kormánybiztos úrban akkor csak a hivatali pedantéria, az ügyész dolgozott, aki a fogházi rendet és a rabok hozzáférhetlenségét tekintette a maga szempontjából mindenek felett valónak, a választmány és elnökség a rabok meglátogatását azóta beszüntette.

Ez az eset indokul szolgálhat arra, hogy az országos congressus ezt a kérdést tisztázza s tegyen lépéseket az iránt, hogy a rabsegélyző egyleteknek a rabokkal érintkezése biztosítottassék, szabályoztassék; törvényhozásilag kell intézkedni a tekintetben, hogy ott, ahol létezik, a börtönvizsgáló bizottságokba a rabsegélyző egyleteknek két kiküldöttje is meghívassék.

A választmány ezen incidens daczára, kötelességszerűleg folytatta a fogházi könyvtár gyarapítását, amit a jelentés így ad elő:

»Miután értesültünk róla, hogy a budapesti társegylet a »Magyar Könyvtár« füzetes kiadmányaiból nagyobb mennyiségű munkával rendelkezik, amelyekből a fegyintézetek és törvényszéki fogházak letartóztatottjai közt leendő szétosztás végett többfelé küldött, mi is kérünk és kaptunk 500 füzetet, 10 fajta füzetből 50—50 darabot, melyeket azzal tettünk át a kir. ügyészséghez, hogy azokat a fogházból szabadulók között lassankint kiosztassa s *különös tekintetet fordítson a kiosztáskor arra, hogy a füzetekből necsak magyar, hanem az olyan német, sokacz, vagy szerb ajku szabaduló rabok is kapjanak, akik maguk vagy hozzátartozóik tudnak kevésbé magyarul olvasni s a kiket ily módon is óhajtánánk a magyar olvasásra buzdítani.*»

Az egyletnek ez évben az alapítókon kívül, akiknek száma kettővel szaporodott, 178 rendes tagja volt, mert a hat kilépett tagot hat belépő pótolta; *de nem pótolhattuk akkor azt a veszteséget, amely az egylet védnökének, Hettyey Sámuel pécsi megyéspüspöknek 1903. szeptember hó 1-én váratlanul bekövetkezett halálával érte.* Emlékét így örökitette meg az évi jelentés:

»Még be sem töltötte 60-ik életévét, amikor már elragadta tőlünk a kegyetlen halál.

Alig hogy megismerte székvárosának, egyházmegyéjének viszonyait, alig hogy hozzáfoghatott nagy alkotásaihoz, amelyek főleg a tanügy érdekében fejedelmi bőkezűségéről tanuskodnak, alig hogy megmutatta az utat, amelyen haladni akar, kialudt életének fáklyája, mely mint egy ragyogó üstökös repült el fölöttünk s letűntével sötét gyászba borította mindazokat, akik még a nagy alkotások egész sorozatát remélték és méltán várhatták tőle.

Egyletünknek is csak másfél évig volt védnöke. Megválasztatásakor, mint a legtöbb magyar ember, kissé idegenkedett az eszmétől, de amint közelebbről megismerte egyletünk célját, nemes hivatását, különösen pedig a rabok elhagyott családjainak szomorú sorsát, egy pillanatilag sem habozott, hogy oda adja nevét, példát mutasson pap-ságának és ezen téren is segítse a szűkölködőket.

A múlt év elején, amikor az előző évi jelentést átnyújtottuk neki, 100 koronával gyarapította az egylet tőkét s amiatt tett szemrehányást, hogy miért nem fordultunk hozzá az év folyamán segélyért. Ily szemrehányást a jótékonyági egyletek gyakran kaptak tőle.

Ő, aki saját személyére oly keveset költött, aki csak akkor fejtett ki fényt, amikor azt állásának tekintélye megkívánta, a jótékonyágban nem ismert határt, és — ez jellemzi nemes gondolkozását — nem ismert felekezeti különbséget.

Nemes, magyar nemes ember volt ő a szó legteljesebb értelmében. Hazaszeretetének lángja magával ragadta még azokat is, akik korábban a magyarság ügyével édes keveset törődtek. Megkövetelte papjaitól, hogy kövessék példáját, tegyenek meg a magyarosítás érdekében minden lehetőt.

Adjon a Mindenható a hazának sok ilyen jeles főpapot! Mi pedig őrizzük meg kegyelettel emlékét!*

* * *

1904. Ettől az évtől kezdve külön alcímek alatt ismertetik évi jelentéseim az egylet előző évi működését. Kövessük hát mi is ezt a sorrendet. — A »rabsegélyügyről« ezeket mondja a jelentés. »Beszámoló jelentésünk előterjesztése előtt engedtessek meg nekünk, hogy úgy, a mint az előző években is szoktuk, egy kissé kitérjünk, a magyarországi rabsegély-ügy kérdésével is foglalkozzunk. Kötelez bennünket erre előző évi jelentéseink kapcsán tett amaz ígéretünk, hogy mi, a kik a rabsegély-ügy országos rendezését szükségesnek, sőt halaszthatatlannak tartjuk, a kik pár év előtt az országos szervezet létesítését és közgyűlés tartását szóba hoztuk, ezt a kérdést, úgy, a mint az 1891-ben a brassói egylet felhívásával történt, elaludni, az ügyet teljesen elposványodni nem engedjük.

Négy év óta szóval és írásban felhívtuk a kérdés rendezésének szükségességére a legilletékesebb és nálunk sokkal hivatottabb tényezők figyelmét, de mivel azt látjuk, hogy a dolgot megindítani senki nem akarja, kénytelenek vagyunk erősebb eszközökhöz nyulni, a kérdést egész meztelenségében feltárni, a bajok kútforrását megismertetni.

A mi rabsegélyügyünk voltaképen ott kezdődik, hogy az ország fővárosában, Budapesten ezelőtt 31 évvel keletkezett egy rabsegélyző-egylet és ennek mintájára 1881-től kezdve, a mikor a nagyváradai egylet megalakult, 1900-ig, a mikor a debreczeni egylet létesült többnyire az igazságügyi kormány kezdeményezésére, még 21 helyen lett egylet felállítva, úgy, hogy ez idő szerint 22 egyletünk van. 1878-ig, a mely évben az ez évi V. törvényczikk a magyar büntető törvénykönyv törvénybe iktattatott, a budapestin kívül más egyletünk nem volt. Hogy ez a modern intézmény, a melynek magasztos rendeltetését felesleges itt hangoztatnunk, az országban elterjedjen, hogy ehez az anyagi eszközök mindenütt meg legyenek, a törvényhozás a Btk. 27. §-ában kimondotta, hogy *a büntető bíróság által kiszabott pénz-büntetések elbocsátott foglyok segélyezésére és ifju foglyok számára rendelt javító intézetek felállítására és fentartására fordítandók.* A pénzbüntetésekből azonban már néhány év alatt oly óriási összeg gyűlt be, hogy abból az 1884. évi XX. t.-cz. egy millió koronát egy államfogház és egy országos fegyintézet létesítésére s a meglévők kibővítésére rendelt fordítani, az 1887: VIII. t.-cz. pedig az elbocsátott szegény foglyok segélyezésére szánt összeget $\frac{1}{4}$ részére korlátozta; majd, mivel ez a hányad is soknak bizonyult, az 1892. XXVII. t.-cz. a befolyt pénzekből — a kir. igazságügyminiszter kezelése alatt — egy: »büntetéspénzek országos alapjá«-t rendelte létesíteni. Most tehát az igazságügyi kormány határozza meg a szükséghez és czélszerűséghez képest, hogy javító-intézeti és rabsegélyezési czélokra évenként mekkora összeg fordíttassék. — Bátran állithatjuk, hogy az igazságügyi kormány a rabsegélyző-egyletek segítésében épen nem szokott fukarkodni, sőt mindenütt, a hol valami életre való mozgalmat, igyekezetet, jóindulatot tapasztal, a legnagyobb bőkezűséggel nyújtja a segélyt.*)

Az anyagi eszközök tehát meg volnának Magyarországon ahhoz, hogy mindenütt keletkezzenek rabsegélyző egyesületek, meg volnának jobban, mint talán Európának bármely államában, de hiányzik ehhez a szellemi erő s hiányzik az egész vonalon a vezető kéz. Ez okozza azután, hogy csak 22 törvényszék területén van, 42 területén máig sem létezik rabsegélyző-egyesület, sőt nincs még a kir. táblai székhelyek közül sem Kassán, Kolozsvárott, Marosvásárhelyen, Pozsonyban és az ország második városában Szegeden sem. Ezek a számadatok szomorú dolgokat mesélnek, elmondják

*) Példa rá a mi egyletünk, amelyet 4 majd 5000 korona rendkívüli segélyben részesített, a soproni és debreczeni egyletek, melyeknek évi segélyét már 6 illetve 4000 koronára emelte.

szárazon, röviden azt, a mit mi eddig nem akartunk kimondani, de végre be kell vallani, ha csak magunkat tovább ámitani nem akarjuk, hogy nálunk Magyarországon a rabsegély-ügy iránt hiányzik a melegebb érdeklődés minden téren.

Hiányzik első sorban magukban rabsegélyző-egyleteinkben, a melyek daczára többszörös sürgetéseinknek, nem akarják elősegíteni egy közös szervezet létesítését, egy országos közgyűlés tartását; nem adják ki, nem közlik évi jelentéseiket s így csak sejteni engedik, hogy egy részüknek élete már csak tengődés, a vég kezdete. Hallottunk különben már olyan esetről is, a hol az egylet néhány év előtt be-
szüntette működését s a törvényszéki elnök kezelte az alapot és utalta ki belőle a segélyeket. De mit panaszkodjunk mi, hogy nem kapunk értesítéseket, a mikor nem kap azt sok helyről idejére a felügyeleti hatóság sem és nem kap a külföld. A mult nyár folyamán történt, hogy megkeresett bennünket egy külföldi egylet, hogy közöljük vele a magyarországi egyletek névsorát; az év végén kaptunk is tőle az Osztrák-Magyar Monarchiában lévő egyletekről egy kimutatást, de biz abból több egyletünk hiányzik. És még mi haragszunk, ha a külföldön hiányosan vannak rólunk értesülve.

Hasonlóan hiányzik a rabsegély-ügy iránti melegebb érdeklődés az annak pártolására első sorban hivatott magyar jogász közönségben. Egy tekintet a rabsegélyző egyletek tagjainak névsorára meggyőzhet erről mindenkit. Ugy az elméleti, mint a gyakorlati téren működő jogászvilág tagjai közül csak elvéve találunk neveket, nem az alapító, de a pártoló tagok között is. Mi nem említünk neveket, nomina sunt odiosa, de konstatáljuk, hogy a közöny annyira megy, hogy maguk a büntető igazságszolgáltatás terén működő jogászok közül egész osztályok távollétükkel tündökölnék az egyleti tagok névsorában, a hol a vezető férfiak neveit is hiába keresnők. Nem hajlandók áldozni erre a célra évenként 2 koronát; mert a legtöbb egyletnél ennyi az évi tagsági díj s nem ejtenek ki az egylet érdekében egy jó szót, mivel nem szeretik, nem szeretik pedig azért, mert nem ismerik és ismerni sem akarják.

Ez a félreállítás a csekély tagsági díj mellett a legjobb bizonyítéka annak, hogy itt az a sokat hangoztatott frázis, hogy: »nagyon sok oldalról van az ember áldozatkészsége manapság igénybe véve!« a mit különben rendesen azok hangoztatnak legjobban, a kiket semmi jótékony célnak nem lehet megnyerni, mentségül szintén nem fogadható el s a részvétlenség okát másban, a fentebb említett okban kell keresni.

Hogy az eszmének mily nehezen lehet az embereket megnyerni, arra nézve nekünk is szomorú tapasztalataink vannak. Azt látjuk ugyanis, hogy a kik nagy nehezen elszánják magukat arra az »áldozatra«, hogy a tagok sorába belépjenek, már ezzel teljesen kimerítették áldozatkészségük forrását és arra, hogy dolgozzanak is az egyesület érdekében, a legkritikáiban birhatók reá. Tapasztaltuk, hogy neves férfiak, a kik minden jóért és szépért tudnak lelkesedni, szeretnek dolgozni, alkotni, csak itt sajnálták a fáradságot s fájdalommal szemléltük, hogy gazdag emberek, a kik más jótékony czélokra ezreket, sőt százazreket áldoztak, csak erről az egyesületről feledkeztek meg.

Mit bizonyít ez? Azt, hogy ennek az intézménynek megértéséhez, amely a művelt nyugaton oly fontos szerepet játszik, sőt amint három év előtti jelentésünkben leirtuk, Japánban is annyira el van terjedve, mi még nagyon fiatalok vagyunk s ha a művelt világ ebből akarná a mi műveltségünket megbírálni, ez a bírálat reánk nézve nagyon szomoruan ütne ki.

Annyira vagyunk, hogy még jogi szaklapjaink is alig tesznek említést rabsegély ügyünkről.*)

Ha ezek a bajok csak nálunk, a pécsi rabsegélyező egyesületnél volnának meg, akkor fölösleges lenne róla itt beszélni, de látjuk abból az egypár jelentésből, amely évenként kezeink közé kerül, hogy így van ez mindenütt.

Vagy kell-e elszomorítóbb jelenség annál, hogy az ország fővárosában Budapesten, legrégebb egyesületünknel 1904-ben az évi jelentés szerint három (3) fővel szaporodott a rendes és egy (1) taggal az az alapító tagok száma, holott Bécsben azalatt 159 a szaporulat a tagok számában. Továbbá, hogy ugyancsak Budapesten, ahol 12000 korona az évi állami segély összege, 438 egyén lett a múlt évben segélyezve, míg például Berlinben 1903-ban mintegy 4000 ember részesült segélyben. Hogy míg Budapesten 31 év után 230 a rendes (2 koronás) és az elhalt 70 taggal együtt 215 az alapító tagok száma, addig Ausztriában a marburgi egyesületnek 559, a brünninek 1721, a bécsinek 2100, Kremmsinek 2043, Prágában két egyesületnek 496, sőt a zágrábi egyesületnek is 444 tagja van.

*) Dicséretre méltó kivételt képezett e tekintetben a »Jogtudományi Közlöny«, amely a múlt év folyamán dr. Balog Arnold-tól két ügyes tollal s nagy alaposággal megírt cikket közölt, amely miután külön lenyomatban a rabsegélyező egyesületek elnökségeinek is meg lett küldve, bizonyára nem marad hatástalan, és a »Jog« amely évi jelentéseinket a legnagyobb jóakarattal ismerteti.

Ezek a beszélő számok a legékebben szóló bizonyítékok mi mellettünk, akik a magyarországi rabsegélyügy rendezését sürgettük és sürgetjük, mert *elismerjük ugyan mi is, hogy a kérdést teljes sikerrel az igazságügyi kormány a társadalom segélyével lenne képes megoldani, de másrészt türhetetlennek és igazságtalanságnak tartjuk hogy akkor, amikor a törvényhozás 27 év óta nagy összegeket rendelt az elbocsátott szegény foglyok segélyezésére fordítani, ez 42 törvényszék területére nézve egynegyed századon át a papiroson maradt, mivel azokon a helyeken a társadalom vezetőiben hiányzott az érzék a rabsegélyügy iránt, vagy hiányzott a buzgóság azokban, akik hivatva és képesek is lettek volna egyület alakítani. A mi szerény nézetünk az, hogy a segélyezést annak a 42 törvényszéknek területén is szabályozni kell, még pedig ha lehet a társadalom közreműködésével, ha nem lehet úgy anélkül.*) Mivel tehát ez a kérdés felette fontos, mert annak megoldásától rabsegélyügyünk jövője, fejlődése függ, ezért tartanánk szükségesnek, hogy ez egy országos közgyűlésen megvitatassék.*

Áttérve a segélyezésekre, ezt a következőkben ismerteti a jelentés.

»Kütaalt az egylet segélyezésekre 877 koronát. Ebből havi segélyt kapott 3 család, téli segélyt karácsonykor 11 család, míg egyes rab segélyezve lett 45 és pedig 5—50 koronás összeggel. Figyelemmel voltunk ugyanis az élelmi cikkek drágaságára, a nehezebb megélhetési viszonyokra s nem követtük azt a sok helyen szokásos eljárást, hogy »segélyül« alamizsna számba menő oly kis összeget adjunk, amivel a szabadulón nem segítünk. Kivételt képez e tekintetben az utiköltség, amit kisebb összegben is adtunk, de azt többnyire megtoldottuk pár korona élelmezési segélylyel azért, hogy ha a kiszabadult rab haza érkezik, pár napig, míg keresethez jut, képes legyen magát fenntartani.

A mostani nehéz tél folyamán a segélyezésnek egy új módját hoztuk be a pécsi jótékony nőegylet segítségével, amennyiben *utalvány füzeteket kértünk és kaptunk a nőegylettől a népkonyhára*, így most a kiszabadult, de gyengélkedés, munkakeresés vagy elutazási akadály miatt egy-két napig Pécssett maradó rabok jó meleg ebéddel lesznek télen ellátva, amiért nem minket, hanem a nőegylet és népkonyha nemes lelkü vezető hölgyeit illeti a hála és az elismerés.

»Többszörös visszaesők kérvénye az alapszabályokhoz képest 3—4 esetben lett elutasítva.

*) Ezt a nézetünket most is fentartjuk és kifejtenjük.

Jobb szeretttük volna az elmúlt évben is, ha a segélyezések összege az előző évhez képest még nagyobbra emelkedik, mert a tőkegyűjtést oly módon, hogy az a segélyezések korlátozásával járjon, nem tartjuk megengedhetőnek. De viszont nem akarunk túlzásba esni, nem tartanánk helyesnek a rendelkezésre álló összeget cél és ok nélkül szétdobálni, csak azért, hogy legyen neve és elmondhassuk, hogy egyletünk mily nagy jótékonytságot fejtett ki. *Ha a járásbírósnál kitöltött 8—10 napi fogházbüntetés jogcímet képezhetne arra, hogy 8—10 korona rabsegélylyel honoráltassék, amint némely túlzók akarnák, akkor csak a bűnösök számát szaporítanánk, mert ez volna télen, amikor nincs napszám, a legbiztosabb kenyérkereset.* A családfő bent ülne, raboskodnék napszámában, megkapná a teljes ellátást, a rabsegélyből pedig eléldégélne a család.

Épen így ki van zárva, hogy az egylet a folytonos visszaesőket s ezeknek a leggyakrabban szintén rovott előéletű családtagjait segélyezze, mert a humanismust sem szabad ad absurdum vinni, már csak azért sem, mivel ez támasztaná a legnagyobb s indokolt ellenszenvet annál a magyar közönségnél, amelynek jó része már magát a rabsegélyző egyletet is a túlhajtott humanismus kinövésének tartja s épen ezért nem pártolja. De káros erkölcsi hatása lenne a tulságos bőkezűségnek a tisztesség útjáról soha le nem tért szegény népre is, ha azt látná, hogy amíg ő télen, amikor nincs keresete, családjával együtt nyomoroghat, fázhat, esetleg koplalhat, addig azt, aki lopott vagy embert ölt, a fogházban a leg tisztességesebben ellátja az állam, családját pedig gondozza a rabsegélyző egylet. *A rabsegélyző egyletnek a mi felfogásunk szerint nem az érdemtelenségnek minden áron való segélyezése a rendeltetése* s meg vagyunk győződve, hogy a humanismusnak ilyen túlhajtása, elfajulása már nem lenne jótékonytság, hanem a legveszedelmesebb bűnre csábító eszköz, amely a népet megmételtyezné.«

* * *

A »munkaközvetítésről« elismeri a jelentés, hogy ez a segélyezésnek egyik módja és pedig igen fontos módja lenne, de ezen a téren nem képesek a vidéki egyletek eredményt felmutatni. Iparos vagy kézimunkás rabok közül senki sem kért munkaszerzést, ami az egyletnek nem is áll módjában nemesak azért, mert a választmány mindegyik tagja sokkal jobban el van foglalva, semhogy ily dolgokkal foglalkozhatnék, hanem azért is, mert nagyon jól tudjuk, hogy nem az egylet ajánló levele, hanem a korábbi szolgálati bizonyít-

ványai adják meg a kiszabadult rabnak az eszközt ahhoz, hogy munkát kaphasson. A munkaadókat a munkakereső maga is fel tudja keresni s hogy lássák mennyire munkabíró ember, magának is kell felkeresni. És ha a munkaadó meg van szorulva munkásokban, felveszi a börtönből kiszabadult munkást is, aki különben azzal, hogy honnan jött, nem szokott eldicsekedni, ha pedig a dolog később kitudódik, az, hogy a munkaadó megtartja-e az illetőt szolgálatában, rendesen attól függ, hogy addig mily magaviseletet, használhatóságot tanúsított. A fegyencz-bélyeg nincs senkinek a homlokára sűtve s ha saját lakhelyén nem, másfelé az országban bőven találhat még nálunk munkát minden munkabíró ember, ki becsületesen dolgozni akar, mert hisz naponként halljuk a panaszt, hogy a munkás kézben a legtöbb helyen hiány kezd mutatkozni.»

A »raboktatásról« közli a jelentés, hogy a rabiskolában az elmúlt évben 67 hallgató volt és hogy az egyes felekezeti lelkészek részéről hány isteni tisztelet lett tartva a raboknál, végre, hogy az egylet hozatta rendbe, egészítette ki és köttette be a rabkönyvtárt s oda adta használatra a m. kir. földművelési ministerium által ajándékozott gazdasági népkönyvtárt.

A »*rabmunka*« ugyanabban a körben mozgott, mint az előző években: kosárkötés, szalmatok és lábtörlő készítéssel, apróbb asztalos és esztergályos munkával foglalkoztak a rabok. — A *kosárfonó ipar* fejlesztése s közvetve a pécsi és baranyai szőlő kivitel előmozdítása céljából határozta el egyletünk egy nemes fűzvessző termelő telep felállítását. a mi hogy közgazdaságilag mennyire fontos, mutatja az a körülmény, hogy a m. kir. földművelési miniszterium a fűztelepek létesítését kat. holdanként 100 K. államsegélylyel, 50.000 drb. nemes fűz-dugvány adományozásával, állami minta-fűztelepek létesítésével és kosárfonó házi ipari tanfolyamok rendezésével támogatja. Ezt a nagy áldozatkészséget a termelt cikk fontosságán kívül indokolja már maga az a körülmény, hogy az ily telepek a másra nem használható, vizenyős területen szoktak létesítettetni, tehát parlagon fekvő terület lesz általuk a leghasznosabb termő földdé átalakítva. — Egyletünknek e célra 4000 K. áll rendelkezésre, melyet a múlt évben kaptunk a kir. igazságügyi kormánytól.

A nyár folyamán egyleti elnökünk a városi gazdasági tanácsos úrral sorra járta azokat a város tulajdonát képező legelő földeket, a hol a jelzett célra alkalmas terület kihartható lenne.

A »jövédelmek« rovatban elmondja a jelentés, hogy az egylet mily forrásokból meritette a múlt évben jövédelmeit, honnan fedezte és szándékozik ezután fedezni kiadásait?

Első és fő jövedelmi forrása az egyletnek a büntetéspénzek országos alapjából az igazságügyminiszterium által kiutalt 1000 korona volt. Tagsági díjából befolyt 295 K. 60 f, új alapító tagoktól 40 K. A májusi és novemberi esküdszéki ciklus után Rásky Béla, Hirschfeld Sámuel és dr. Szivér Lajos 18—18, dr. Toldi Béla 16, dr. Visy László 4 kor. díját, dr. Szendrődy Károly, Szuly János és Ullmann Lajos tanu és szakértői díjaikat 24 koronát engedték át egyletünknek.

Az anyagi hasznok után elsorolja a jelentés azokat a veszteségeket, amelyek szellemi tőkénket megapasztották.

»*Alapító tagjaink sorából elragadta a halál 1904. évi nov. hó 1-én Phleps Ferencz pécsi kir. főügyészt, aki rövid itt tartózkodása alatt már nemcsak a birói és jogász köröknek, de az egész város művelt közönségének osztatlan tiszteletét és szeretetét vivta ki magának és kimulása annyival megdöbbentőbb volt, mert alig pár heti házasság és néhány napi betegeskedés után váratlanul ragadta el körünkből a kegyetlen halál.* — Benne egyletünk kormánybiztosát és a rabsegély ügy egyik hivatott pártfogóját veszítette el.

Választmányi tagjaink közül is kimúlt egy régi tag Dr. Zánkay Aladár volt pécsi kir. járásbíró, aki éveken át volt a számvizsgáló bizottság buzgó tagja.

A rendes tagok közül elhalt Kovács István siklósi kir. albiró, volt egyházmegyei tanácsbíró, az ottani társadalomnak egy kedvelt alakja és Vörös Endre pécsi kir. alügyész, az ügyészi fiatal gárda egyik legjelesebb, rokonszenves tagja.

Nem a mult, hanem már az új év terhére esik a tisztviselői kar vesztesége, amelynek sorából *egyleti titkárunk dr. Nagy Jenő kir. táblai tanácsjegyző dőlt ki és szállt korai sirba január 13-án.* — A megtettesült szerénység, nőies szelidség tette mindenki előtt kedvessé ezt az alaposan képzett fiatal tisztviselőt, akiben egyletünk egyik legbuzgóbb titkárát veszítette el.

Vajjon támadnak-e a kidőlt erők helyett újak, akiknek segítségével az egyletet fentarthatjuk és tovább fejleszthetjük? Ha támadnak is, amint óhajtjuk, kötelességünk, hogy kidőlt jeleseink emlékét kegyelettel megőrizzük.«

A »menház«-nak 17 év óta vajudó eszméjét is előtérbe hozta a jelentés, elmondva a tagok felvilágosítására, hogy »már egyletünk megalakulásakor tervbe volt véve, hogy a kiszabaduló rabok részére egy *menház* állíttassék fel és annak, hogy évek során át nagyon csekély összeg fordított az államsegélyből a rabsegélyezésre, első sorban az volt az oka, hogy a menházra akart az egylet vezetősége tőkét gyűjteni. — Ez annyiban sikerült, hogy most az egyletnek a külön kezelt 4000 korona, nemes fűzvezzőtelep-alapon és az 1300

korona névértékű járadék kötvényeken kívül 10.000 koronát megközelítő tőkéje van.

Ebből a különben örvendetes eredményből azonban, mivel 17 év alatt a legnagyobb takarékoság mellett csak ennyire tudtuk vinni, meggyőződhetett mindenki, hogy ha mi saját erőnkéből akarnánk egy olyan modern menházat építeni, a hol a rabokat foglalkoztatni is lehetne, az eszmét még évtizedek múlva sem lennének képesek megvalósítani. Minthogy pedig a menházra — ha nem is olyan nagy méretekben — régóta szükség van, annak felállításánál oly módról kellett gondoskodnunk, a mely a kivített mielőbb lehetővé teszi. Ezt a brassói mintára akként terveztük először felállítani, hogy az egylet bérbe vesz egy 2—3 szoba és mellékhelyiségből álló szerény lakást, abban fizetésül egy, esetleg két szobát a szükséges mellékhelyiségekkel átenged az egyleti szolgának, egy szobát pedig bebutoroz és berendez menhelyül. — Erre az egyleti szolgálta ügyelne fel, ő láthatná el alku szerint a menház lakóit reggelivel és vacsorával, míg ebédet télen a népkonyhában kapnának. « Erre a részletesebb tervet is előadtuk s a fedezetet és az évi fentartási költségeket kimutattuk, de már akkor felvetettük, mint legmegfelelőbb megoldást, hogy talán sikerülni fog tőkénken a czélnak megfelelő kis házat venni s azt rendezhetjük be a jelzett módon.

Mint egészen új eszmét pendítettük meg ugyanekkor egy javító-intézet létrehozását, amely intézményt eként ismertettünk:

»Amint a menház felállításával nemcsak a rabokon akarunk segíteni, de egyuttal a társadalmat is meg akarjuk óvni attól a veszélytől, ami abban rejlik, ha a kiszabaduló rabok — kiknek sokkal nehezebb, mint más embernek munkát kapni s újra rendes foglalkozáshoz jutni — elhagyatottságukban a bűn ösvényére visszatérnek, hasonló czélnak szolgálnak az első sorban a fogházra ítélt 20 éven aluli ifju foglyok számára rendelt *javitó intézetek*. azzal a különbséggel, hogy azok a kezdő bűnösöket és a bűnre hajlammal bíró gyermekeket és serdülő ifjakat vannak hivatva a tisztesség útjára terelni, belőlük becsületes, munkás embereket nevelni, mert nemcsak elítéltek, hanem javításra szoruló rossz indulatu gyermekek is felvehetők ezen intézetekbe a hatóságok, szülők vagy gyámok kérelmére.

E fajta intézet eddig 5 van az országban, de előre láthatólag még több fog felállítani, mert az illetékes tényező körök belátták, hogy a bűnre hajló egyéneket nem akkor kell a büntől visszatartani, amikor annak fertőjében már nyakig jártak, hanem az első lépés után, sőt ha lehet, már előbb kell őket a bűnbe eséstől visszatartani, az elmerüléstől megmenteni, akkor kell reájuk hatni, amikor még

lelkületük kevésbé romlott, a jóra hajlítható, az iránt fogékony. — De beláthatták azt is, hogy a javító intézetek szaporítása a legbiztosabb mód arra, hogy a fegyintézetek száma apasztassék, így azok létesítése hasznos befektetés, számukat tehát már ez okból is szaporítani kell és bizonyára szaporítani is fogják.

A javító intézetekkel, melyek közül az első 1885-ben Aszódon, az ötödik Kassán 1902-ben állítottatott fel, már igen szép eredményeket értünk el. A hivatalos adatok szerint 1903-ban 92 növendék került ki az 5 intézetből, akik közül apja-anya csak 44-nek volt, 6-nak csak apja, 29-nek csak anyja élt, 13 teljesen árva volt. — Ezek közül befogadásukkor 18-an iskolai tanulók voltak, 41-en mesteriséget tanultak, 24-en mással, 9-en semmivel sem foglalkoztak. — Kereső foglalkozást befogadása előtt 19 növendék üzött, 9-et értelmi foglalkozást üző egyén, 19-et kereskedő vagy iparos, 17-et napszámos vagy cseléd tartott el; más foglalkozásu eltartója befogadása előtt 28 növendéknek volt. 52 birói ítélet alapján vétetett fel, közülök 49 vagyon elleni bűncselekmény miatt volt elítélve, 25-öt szülői, 15-öt gyámi vagy hatósági kérelemre fogadtak be. Befogadásakor egy növendék 7—10 éves, 34 növendék 10—14 éves és 57 növendék 14—18 éves volt. 63 növendék egy évnél rövidebb ideig, 17 növendék 1—2 évig, 53 növendék 2—5 évig, 9 növendék 5 évnél tovább volt az intézetben. Ellátási díjat csak 4 növendékért fizettek. Az intézeti magaviseletet világítja meg az az adat, hogy a 92 növendék közül 38 nem volt büntetve, 54 azonban fegyelmi büntetést kapott 362 ízben. 59 növendék ipari, 22 növendék mezeti, 11 növendék egyéb munkával foglalkozott az intézetben.

Mind az öt intézetben 1903-ban 709 növendék volt, akik közül 679 vagyontalan, 10 vagyonos, 20 némi vagyonnal bíró szülőktől származott és csak 75 volt közülök a rákospalotai intézetben elhelyezett leány. A növendékek közül 315-en a szülő vagy gyám kérelmére, 224-en ítélet alapján, 119-en a hatóság, 51-en a rendőrség kérelmére nyertek befogadtatást. Közülök rendőrileg büntetve volt 106, bíróság 135, míg a büntetlen előéletűek száma 468 volt. *A 709 növendék közül 479 növendék városi, 230 falusi lakos volt, tehát a városok kétszer annyi növendéket szolgáltattak a javító intézetekbe, mint a vidék.*

És épen ez az utóbbi körülmény az, ami reánk nézve felette fontos.

Aki ugyanis a pécsi viszonyokat úgy ismeri mint mi, akik a pécsi rabsegélyző egyesület élén állunk s a büntető igazságszolgáltatás terén évtizedek óta működünk, aki tudja, hogy itt évről-évre szoktak

10—14 éves gyermekekből tolvajbandák alakulni, akiknek többi közt a templomi perselyek kifosztogatása, télen pedig a szőlőkbeni lakások feltörése is rendes foglalkozásuk közé tartozik, aki látja a vasutnál, a szőlők közt, a Tettyén, a Mecseken csavargó, kolduló gyermeket és naplopó suhanczokat, aki szegény néposztályunk életviszonyait közelebbről szemléli, annak nem kerülheti ki figyelmét az az elvitathatatlan igazság, hogy *egy olyan iparos és kereskedő városban mint Pécs, a gyárakban foglalatoskodó vagy az ipar és kereskedői telepeken napszámban dolgozó szegény szülő absolute nem képes nagyobb iskolás, sőt az iskolából kikerült gyermekeire felügyelni s hogy azok legnagyobb része ezen természetes ok miatt lesz dologtalanná, munkakerülővé és azt is be kell látnia, hogy Pécssett egy javító intézetre okvetlen szükség van, hogy annak ily helyen leendő felállítása sokkal okadatoltabb, mint valamely alföldi földmives városban, legyen az bármekkora, mert ott a szegény ember gyermeke épugy, mint falun, szülőivel együtt dolgozik a réten, mezőn, tanyán, vagy a szőlőben, folytonosan azok felügyelete alatt él és mozog, tehát sokkal kevésbé van az elzüllés veszélyének kitéve.*

Erre a körülményre többször felhívtuk már a figyelmet, de helyesnek tartanánk, ha városunk és a vármegye maga kérelmezné, hogy *a legközelebb felállítandó javító-intézet — miután ilyen a pécsi kir. ítélő-tábla területén eddig még nincs — Pécssett állitassék fel.*“

A javaslatot a közgyűlés elfogadta s a kellő lépések, mint később látni fogjuk, ez irányban is megtétettek.

Végül közölte a jelentés a 37 alapító és 185 rendes tag névsorát, a vármegyéből járasonként. Közölte az ország területén működő egyletek jegyzékét az egylet vezetőinek névsorával együtt. Ebben a jegyzékben ugyan még 22 egylet szerepel, de kettő a dévai és karánsebesi már csak névleg. — Ezekről a következő megjegyzés található:

»A dévai egylet is azok közé tartozik, amelyekről elmondhatjuk, hogy volt és talán lesz, pedig egyike volt a legrégiebbeknek, amennyiben 1888-ban alakult, de mint látszik, kisorvadt, megölte a részvétlenség. Most már nem is fungál, a régi tagok évek óta nem fizettek tagsági díjat, bizonyára azért, mert nem volt aki kérje tőlük. 1902. évi kimutatásunkban még a működő egyletek közt szerepelt.*) Vagyona is maradt az egyletnek, 2109 K. 01 fillér, a melynek kamataiból tovább folynak a segélyezések s még 1903-ban 14 egyén részesült 99 k. 58 fillér segélyben. A kir. ügyész ur, akinek szivés-

*) Még most se állt talpra, amint látni fogjuk.

ségéből ezeket az adatokat megkaptuk, biztat bennünket, hogy: »az egyesület ujjonnan megalakítása iránt még ez év folyamán intézkedni fog.« Nagyon helyesen; ezt szeretnénk mi hallani mindennünnen, ahol »még« vagy »már« nincs egyesület s ha buzdításunknak csak annyi sikere lesz is, hogy egypár egyesület talpra fog állani, már meg leszünk elégedve. Egyik választmányi ülésünkön különben elhatározta a választmány, hogy a kir. főügyészt, mint a főügyészsége területén lévő rabsegélyező egyesületek feletti felügyeletet gyakorló rendszerinti kormánybiztost, keresi meg, hogy ott, ahol nincs egyesület, ilyet a kir. ügyész és törvényszéki elnök megkeresésével létesítsen; *jelentéseinkben is ezért foglalkoztunk tüzetesebben ez ügygyel s terjeszkedünk ki a rabsegély-ügy állására, hogy megmutassuk az utat, amely biztosan a célhoz vezet.* Ha tehát most a bíróságok és királyi ügyészségek vezetői, akiknek jelentésünket meg fogjuk küldeni, megszivlelik az ügyet és végre a cselekvés terére lépnek, úgy bizvást reméljük, hogy a rabsegély-ügy új lendületet vesz és az országos közgyűlésen már nem csak a régi 20—22 egyesület lesz képviselve. Ugy legyen.«*)

A karánsebesi egyesületről a következőket mondja a jelentés: »Ez az egyesület 1892. évi jelentésünk mellett lett először felvéve a magyarországi rabsegélyező egyesületek közé, amikor mi az országban levő egyesületek névsorát kutattuk és megtudtuk, hogy az egyesület elnöke a karánsebesi törv. elnök. Mivel az egyesület nem adott magáról életjelt, az ottani kir. ügyészhez fordultunk felvilágosításért, aki 1012/1905. sz. a. azt közli velünk, hogy *„Karánsebesen rabsegélyező egyesület fennem áll és a kapott információk szerint nem is létezett.“ E szerint még egyesületeink számával, czimével, területével sem lehet Magyarországon senki tisztában, amit legjobban mutat az, hogy az 1889-ben Sopronban alakult „Dunántuli rabsegélyező egyesület“-nek alapszabályai 3. §-a szerint meg lett engedve, hogy »működési köre az egész dunántuli területre« és pedig nemcsak a soproni fegyintézetben és törv. fogházban, hanem »a dunántuli többi kir. törvényszéki fogházakban letartóztatottak oktatására és az összes letartóztatási intézetekből szabadon bocsátott egyének másnemű gyámolítására terjed ki.«*

*) Bajosan lesz úgy, mert a legutolsó miniszteri rendelet daczára sem sikerült az egyesületek számát 25-re vinni, a dévai elnök is, kinek értesítését más helyen közöljük, bejelentette, hogy a részvétlenség miatt aligha fog sikerülni az egyesületet újra szervezni. Máramarosszigetről is azt közlik, hogy az egyesület fölébredésére, daczára az új miniszteri rendeletnek, nem történt semmi.

Ki lett ez mondva s meg lett ez engedve akkor, amikor a Dunántulon Pécsen 1886., Győrben és Székesfehérváron 1887., Szekszárdon 1888. óta léteztek és működtek rabsegélyző egyletek, de melyeknek működéséről és területköréről ugy látszik tudomással sehol se bírtak. Mi e miatt illetékes helyen a felügyeletet gyakorolt budapesti főügyészségnél már három év előtt felszólaltunk, de eredménytelenül s ez is volt egyik oka annak, hogy egy központi szervezet létesítését sürgettük, ahol az egyletek nyilvántartatnának.»

A pénztári és vagyoni kimutatás zárta be az 1904. évi jelentést, amelyből kitetszőleg az egyletnek ez év végén 14.908 kor. 38 fillér vagyona volt.

* * *

1905. Ez évi jelentésünk kapcsán az országos rabsegély ügyvel egy önálló cikkben foglalkoztam, amely »*Adalékok a magyarországi rabsegélyügy történetéhez 1905-ben*« cím alatt a jelentés bevezetése képen azzal egy füzetben lett közölve s a következőkben foglalta össze a történeteket.

»Évi jelentéseink kapcsán ki szoktunk terjeszkedni azokra a mozzanatokra, amelyek a rabsegélyügy terén az előző év folyamán előfordultak és nagyobb jelentőséggel bírnak. Kétszeres örömmel tesszük ezt most, mikor az igazságügyi kormánynak egy olyan intézkedését jegyezhetjük fel, amely hivatva van a rabsegély ügyet országszerte fellendíteni, egyleteink számát nagyban emelni és amikor megállapíthatjuk, hogy ez az intézkedés a mi kezdeményezésünkre vezethető vissza, ezen irányban öt évi fáradozásunk gyümölcsét képezi.

Midőn ugyanis öt év előtt ahoz a nagy munkához hozzá fogtunk, hogy a rabsegélyügy eszméjét országszerte új életre keltsük és ezen cél elérése végett a magukról életjelt alig adó rabsegélyző egyleteinket kinyomozni kezdtük, nem állott előttünk más adat, mint az 5367. I. M. 888. sz. rendelet, amely azzal az első fejlődés csiráját magában hordó tény konstataálásával kezdődött, hogy »az 1887. év folyamán a már korábban létezett három rabsegélyző egyletnek még hét ily jótékony egylet sorakozott.«

Mivel biztosan tudtuk, hogy ennél sokkal több egyletünk van, az ismeretlenek után tovább kutattunk, azonban hónapokon át még a czimeiket sem sikerült megszerezni. Kerestük a központban is, de sehol sem bírtunk felfedezni egy összeállítást arról, hogy a fenti rendeletben felsorolt 10 egyleten kívül hol vannak még egyleteink, hogy léteznek-e még a régi egyletek és kik állanak élükön. Sőt azt a szomorú felvilágosítást kaptuk, hogy a rabsegély ügye országszerte

elaludt, hogy az egyleti vezetőségek itt-ott még a miniszteriumtól jövő felhívásokra sem reagálnak, hogy az évi segélyek kiutalhatása végett onnan kell felszólítani az egyleteket, hogy terjesszék fel költségvetéseiket és kérjenek segélyt,*) holott az alapszabályok értelmében mindennek lehetőleg az év első negyedében kellene megtörténni.

Ezt hallva, a budapesti anyaegylethez fordultunk, amely az igazságügyminiszteriumhoz felterjesztést intézett és megkapta az országban állítólag fennálló 22 egyeslet névsorát, amelyet mi 1902. évi jelentésünk mellett kiadtunk. *Ez volt 1900. után az első összeállítás a magyarországi rabsegélyző egyesletekről, amelyet más egyesleti jelentések és a kérdéssel foglalkozó cikkek is átvettek.* Minekünk azonban aggályaink voltak a tekintetben, hogy ez a 22 egyeslet is csak a papiroson létezik, mivel egynémely egyeslet semmiféle életjelt nem adott magáról. Tovább kutattunk tehát s így tudtuk meg — amint azt a múlt évi jelentésünk végén felemlítettük — hogy a kimutatásban szerepelt karánsebesi egyeslet már nem áll fenn, sőt arról sem tudnak, hogy létezett-e valamikor, továbbá hogy az 1888-ban alakult dévai egyeslet is beszüntette működését.

Mivel teljesen tisztába akartunk jönni a helyzettel, a múlt évben még tovább nyomoztunk és arra a szomorú eredményre jutottunk, hogy az 1888-ban alakult mármaroszigeti rabsegélyző egyeslet is, a karánsebesi és dévai egyeslet sorsára jutott, tagjai széteszlottak s az egyeslet rendes működése megszűnt. Amint azt dr. Grünwald Zsigmond mármaroszigeti ügyvéd ur, az egyeslet pénztárosa velünk közölte, az egyeslet 1903-ig állt fenn, amikor — bár még 1000 koronán felüli vagyona volt, beszüntette rendes működését. Az egyeslet elnöksége, tisztikara kihalt, részint a bírói kar tagjainak eltávozása folytán kipusztult. Megkísérelték az egyesletet talpra állítani, de nem sikerült a részvétlenség miatt. 1901. óta államsegélyt sem kaptak, mivel szervezkedve nem lévén, bizonyára nem is kértek.

»Amíg az elnök élt — írja érdekes levelében G. S. ur — a kir. ügyész ajánlatára ő utalványozott a szabaduló raboknak 2—3—5 forintot, kivételesen többet is; elhalálózása óta én adogatok néhány koronát a magaméból annak reményében, hogy mégis csak felélesztjük az egyesletet s valaki utalványozni fogja a megtérítést az egyeslet vagyona kamataiból. — *A részvétlenség s a felélesztésre tett kísérletek meghiúsulása, sajnos, már engem is eltompított.* — Amikor koronkint a napi teendőim közepette megjelenik a börtönőr a kiszabadulóval, kiadom a néhány koronát, átveszem a nyugtát s marad minden a réginél; a fő, hogy folytatom a dolgomat.

*) Ilyen eset mint láttuk, Pécsen is többször előfordult.

Szíves tudakozódása azonban arra buzdít, hogy kíséreljem meg újra az egyesület felélesztését s ha nem sikerül, én már öregedő ember vagyok, beszámolok a Miniszternek.«

Nem lehetne hivebben rajzolni egy egyesületnek az általános részvétlenség miatt kimulását és az eszme harczosának lassu kifáradását, elcsüggedését, mint ahogy az ebben a néhány sorban le van írva. Mi is egyesületünk különben a levél írójával abban, hogy a fő, hogy folytatja a dolgát, hogy — bár egyedül maradt a küzdelemben — nem szüntette be a segélyezéseket.

Ugyanezt a jelenséget tapasztaltuk különben a dévai egyesületnél s bizonyára így járnak és járjanak is el a meggyengült egyesületeknél azok, *akik a vezetésben utolsóknaak maradnak, ne szüntessék be a segélyezéseket, amíg csak van miből, mert nem a gyűlésezés, hanem a segélyezés a fődolog.* — A viszonyok változhatnak és ott, ahol parázs van még a hamu alatt, sokkal könnyebb újra tüzet élesztetni. — Vegyenek példát tőlünk, akiket ezek a több helyen látott végső küzdelmek sem csüggesztettek el, sőt a mult évben arra indítottak, hogy tovább munkálkodjunk és mint a leghivatottabb elemnek a jogász közönségnek figyelmét hívjuk fel a rabsegélyügy felkarolására.

Ebből a célból *megkeresést intéztünk az országban levő összes törvényszéki és ügyvédi kamarai elnökök és kir. ügyészekhez mindazon helyekre, ahol még rabsegélyző egyesületek nincsenek, ily egyesület alakítása iránt.* — Felhívásunkból ide igtatjuk a következőket:

»A pécsi rabsegélyző egyesület már évek előtt célul tűzte ki magának, hogy az ország túlnyomó nagy részében teljesen elhanyagolt rabsegélyügyet előbbre vigye.

Ezen cél által vezéreltetve, legutóbb elhatározta, hogy a mult, XVIII-ik évi működéséről szóló évi jelentést megküldi a kir. törvényszéki és ügyvédi kamarai elnök, valamint a kir. ügyész uraknak mindazon helyekre, ahol még rabsegélyző egyesületek nincsenek; megküldi azzal a kéréssel, hogy az eszmét az annak pártolására első sorban hivatott jogászközönség a birói és ügyvédi kar között terjeszteni és ezáltal *székhelyükön ily egyesület alakítását lehetővé tenni, vagy legalább a kérdésnek az igazságügyi kormány által rendeleti uton leendő szabályozását kérelmezni sziveskedjenek.*

A rabsegélyző egyesületek magasztos hivatását szakemberek előtt fölösleges volna fejtegetnünk. Az is közismert dolog, hogy a humánitárius intézmények mikénti prosperálása mindenkor a legbiztosabb ismertető jele valamely nemzet műveltségí fokának, fejlő-

désének; nem szeretnék tehát, ha a nyár folyamán Budapesten összeülő nemzetközi börtönügyi kongresszus tagjai, akik bizonyára rabsegélyügyünk iránt is érdeklődni fognak, azt látnák, hogy ez az intézmény Magyarország területének kétharmad részén még ismeretlen, daczára annak, hogy az anyagi eszközökről a törvényhozás már 27 év előtt gondoskodott; ha látnák, úgy mint mi, hogy az intézmény nem a fejlődés, hanem a hanyatlás útján van, mert nagy nehezen létrejött 22 egyletünk közül is már vagy három beszüntette működését.*

»Ragadjuk meg tehát mi is az alkalmat mindenütt, ahol még nincs egylet, ne rettenjünk vissza a közönytől, az érdeklődők csekély számától, mely magától fog később emelkedni, *szüntessük meg azt az állapotot, hogy akkor, amikor a pénzbüntetésekben több mint egy millió korona folyik be évenként, segélyezésekre ne fordíttassék több 25—30.000 koronánál s a kiszabadult rabok és elhagyott családjaik legnagyobb része segély nélkül maradjon.*«

A pancsovai kir. törvényszék elnöke volt az egyedüli, aki a felhívást megszívlelte, a dolog iránt érdeklődött és még mielőtt arra felsőbb helyről utasítást kapott volna, az ügyet kezébe vette. Pedig meg vagyunk róla győződve, hogy a többi megkeresett urak is érezték azt, amit Vozáry úr levelében elmond, de sokoldalú elfoglaltságuk mellett s a mai társadalmi viszonyok között nem találták alkalmasnak az időt ily »kicsinységekkel« — mert a legtöbben annak tartják — bibelődni.

„*Sajnos, de úgy van — írja hozzánk intézett levelében — hogy ezen fontos és magasztos feladatokkal bíró egylet iránt az emberbaráti és így kötelességszerű érdeklődés a nagyközönségnél hiányzik s ezt felkölleni, folyton ébren tartani nem könnyű dolog. De viszont igaz az is, hogy ily egyletnek a sorsa nagyban függ attól is. kiknek kezébe van letéve a vezetés, hogy meg van-e azokban a meleg érdeklődés, az ügybuzgóság és átérzik-e az egylet feladatát, a hivatást, melyet be kell töltenie, mert legtöbbször a vezetők közönyössége miatt válnak tehetetlenné és életképtelenné.*«

»Úgy beszélük — írja tovább — hogy a vezetésem alatt levő kir. törvényszéknél is volt rabsegélyző egylet, de hogy mi történt vele, mikor és mi okból szünt meg, erre tájékoztat senki sem tud adni, tehát jó régen lehetett.*)

*) Ime itt is rátaláltunk egy kimult egylet nyomára, de lehet, hogy ott nem egylet, hanem csak rabsegély alap volt, amit a pénzbüntetések kezeléséről kiadott 1880. évi utasítás értelmében be kellett szolgáltatni.

»Már régen foglalkoztam a gondolattal, hogy az egyletnek újbóli életre keltését megkíséreltem, felhívásuk folytán cselekvésre határoztam el magamat.«*)

A szétküldött felhívások számához arányítva, kevésnek látszik a fenti két levélből kitetsző érdeklődés, de azzal vigasztaltuk magunkat, hogy egészen más ez az arány, ha azt tekintjük, hogy a már 19-re leapadt egyleteknek két új eglyettel való szaporodásáról, vagy legalább is két kisorvadt eglyet felelevenítéséről van bennük szó.

Mi sem kecsegtettük magunkat a felhívás kibocsátásakor azzal a reménnyel, hogy felhívásunkra mindenütt sietni fognak az illetékes körök munkához látni, de ha őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy még a jelenlegi mostoha társadalmi viszonyok közt is több érdeklődést vártunk. Mivel ez be nem következett, mivel csaknem mindenütt süket fülekre találtunk, beláttuk, hogy a mi hangunk gyenge ahhoz, hogy a messze távolban is meghallják és ez kényszerített bennünket arra a lépésre, hogy visszatérjünk ahhoz a forráshoz, amelyből 18 év előtt a mi eglyetünk is, hat más eglyettel eredetét vette. — Ez a forrás volt az 1886. évi június 26-án 18819/1886. I. M. sz. alatt kiadott igazságügyminiszteri rendelet amely fent és lent annyira feledésbe ment, hogy még a hivatalos gyűjteményből is kimaradt. Már ebben a rendeletben a törvényszéki elnökök és kir. ügyészeknek lett kötelességévé téve az ügy felkarolása azzal, hogy „*a rabsegélyző eglyeteknek társadalmi utoni megalakítása és működésének irányítása első sorban épen a kir. törvényszéki elnökök és kir. ügyészek feladatát képezi.*“

*Azt kértük tehát 1904. évi jelentésünk felterjesztésekor 1905. május végén az igazságügyi kormánytól, hogy ezt a rendeletet ujtsa fel, vagy pedig amennyiben ezt elégségének, viszonyaink között célravezetőnek nem találná, az egész rabsegélyügyet rendeletileg szabályozza, arra való tekintettel, hogy az elbocsátott rabok segélyezése a törvényhozás által már évtizedek előtt kimondatott, ezen célra a pénzbüntetéseknek egy része oda utaltatott, de a rabsegélyezés módja iránt a törvényhozás nem intézkedett s így az ország legnagyobb részében a segélyezés egyedül attól a véletlen körülménytől függ, hogy van-e, vagy nincs az illető törvényszék területén rabsegélyző eglyet.**)*

*) Ugy látszik csak a jószándéknál maradtak, mert bár a pancsovai kir. ügyész is kért és kapott tőlünk tüzetes útbaigazítást, a pancsovai eglyet az eglyetek névsorából még mindeddig hiányzik.

**) Az 1880. évi utasítás ugyanis nem eredményezett semmit, mert egy-egy ember, a pénzbüntetések behajtása és kezelésével megbízott

Hogy külföldön szintén az államhatalom volt kényszerítve kezdetben a rabsegélyügyet szabályozni, hogy csak hosszas, sok helyen százados küzdelem és a civilisatio fejlődése után ment át a rabsegélyügy felkarolásának szükségérzete a társadalom minden rétegébe, arra nézve *hivatkoztunk Németország példájára, ahol már kétszázados kormányintézkedések készítettek elő a talajt a jelenlegi állapothoz, amikor ott a rabsegélyző egyletek már nemcsak jótékonytságot, de segélyére jöve az államhatalomnak, a leghumánusabb módon a visszaesés veszélyének kitett egyénekkel szemben a rendőri felügyeletet is gyakorolják.)**

*De felemlítettük felterjesztésünkben egy központi szervezet létesítésének általunk évek óta hangoztatott szükségességét is a kir. ügyészségek, főügyészségek,**) esetleg a koronaügyészség bevonásával.*

Hogy utóbbi irányban történt-e valami intézkedés, azt nem tudjuk, de a fent hivatkozott 1886. évi rendelet alig néhány hét múlva már fel lett ujitva, mert 1905. évi augusztus hó 12-én 27055/1905. I. M. III. szám alatt a következő körrendeletet bocsátotta ki: »Közel két évtizede és pedig az 1886. június 26-án 18819. szám alatt kibocsátott itteni körrendeletben hangzott el a buzdító szó, melylyel rabsegélyző egyletek alakítására intéztetett felhívás.«

»A felhívás nem maradt eredménytelen, mert számos kir. törvényszék területén alakultak is ily egyletek, amelyeknek üdvös működése és ezen működésük közben szerzett bő tapasztalatok világosan reá mutattak, hogy nemcsak kívánatos, hanem egyenesen szükséges az, miszerint az ország minden kir. törvényszékének területén létesüljön és működjék rabsegélyző egylet.«

»Ez indit engem arra, hogy $\frac{\text{Elnök}}{\text{kir. Ügyész}}$ urat felhívjam, miszerint az ottani kir. törvényszék székhelyén rabsegélyző egyletnek megalakítása céljából társadalmi uton mielőbb a legszélesebb körű mozgalmat indítsa meg, a netán mutatkozó közömbösséget a nemcsak

ügyész, illetve járásbíró tetszésére bizta a segély megadását, azt pedig láttuk, hogy mily szűkmarkulag csepegtették a segélyt, amely szigorú szabályokhoz volt kötve és nehézkes elkönyveléssel járt.

*) Zwei Hundert Jahre Fürsorge der preussischen Staatsregierung für die entlassenen Gefangenen. Von dr. jur. et phil. Erns Rosenfeld Berlin 1905.

***) A kir. főügyészségek most is kormánybiztosokként vannak megbizva a területükön levő rabsegélyző egyleteknél, amelyek szabályozása a vidéki főügyészségek felállításá után szintén a mi felszólalásunk folytán történt.

emberiességi, hanem hasznos és szükséges rabsegélyezés ügyének közelebbi ismertetésével torjje meg és társadalmi szempontból oly nagy horderejü ügyre a közfigyelmet a legszeleőbb körben hívja fel.

»Vezérelje ^{Elnök}_{kir. Ügyész} urat annak tudata, hogy midön ez irányban való buzgólkodásával a szoros kötelesség határait messze túlhaladó működést fejt ki, egy közhasznos, üdvös ügy előmozdítása körül teszi magát érdemessé.«

„A vezetésem alatt álló miniszterium ügy, amiként az a már megalakult rabsegélyző egyletek tekintetében történt, a még létesítendő ily egyletektől sem fogja erkölcsi és amennyiben kívánatosnak mutatkozik, a legszükségesebb pénzbeli államssegélyezések engedélyezése útján nyújtandó anyagi támogatását megvonni.“

„Az ottani egylet megalakítása iránt kifejtendő működésnek eredményéről annak idején jelentést kérek. A miniszter helyett: Rickl Gyula s. k. miniszteri tanácsos.«

»Igy kaptuk meg az elégtételt azokkal szemben, akik kérő szavunkat agyonhallgatták, arra ügyet sem vetettek, aminek nem a mi, hanem az ügy érdekében örvendünk, mert alig hogy napvilágot látott ez a rendelet, csak mi tőlünk vagy 15 helyre kértek alapszabályokat, hogy egyleteket alakítsanak és így biztat bennünket a remény, hogy az 1905. év a rabsegélyügy terén még jentősebb lesz, mint az 1887. volt, amikor az előző évi rendelet nyomában hét új egylet keletkezett.*)

A létező egyletek összehozását és egy országos közgyűlés egybehívását más úton is megkíséreltük. Amint ugyanis tudomásunkra jutott, hogy a budapesti anya-egylet, amelyet, mint az országban az első, a vezetésre egyedül tartunk hivatottnak, mult évi február 26-án bellyei Rickl Gyula igazságügyminiszteri tanácsos urat választotta meg elnökévé, őt egyleti választmányunk üdvözölte s azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy ez a választás forduló pontot jelent majd a magyarországi rabsegélyügy történetében, hogy a bu-

*) Akkor talán erélyesebben láttak utána, hogy a felhívott urak tettek-e vagy sem valamit, mert azokon fordul meg egyedül a dolog. Azt ne mondja senki, hogy egy törvényszéki székhelyen, amely többnyire vármegyei, vagy pláne táblai székhely is és ahol számtalan közintézet és nagyobb intelligencia van, a törvényszéki elnök és kir. ügyész együttesen ne lennének képesek két kor. évi tagsági díjjal alakuló egylethez 50—60 tagot gyűjteni, ha pedig csakugyan nem képesek, akkor kiállítják magukról azt a szegénységi bizonyítványt, hogy annak a városnak a társadalmi életében vajmi csekély erkölcsi súlyuk van, vagy hogy az intézmény célját nem fogták fel.

dapesti anya-egylet most már kezébe fogja venni ezt az elárvult ügyet, összegyűjti a szunnyadó erőket, meg fogja mutatni a helyes irányt, az egészséges fejlődés útját; fog keresni és találni oly közös kapcsolatot, ami az egyleteket egymáshoz csatolja s mindenek előtt kezdeményezni fogja — amire a múlt években több oldalról sürgettük — egy országos közgyűlés megtartását, amelyre mi a múlt évi szeptemberben lefolyt nemzetközi börtönügyi kongresszus idejét tartottuk volna legalkalmasabbnak, de ez a kongresszus melynek elnöke ugyancsak a nevezett miniszteri tanácsos ur volt, az ő idejét, mint mondá és magunk is tapasztaltuk, annyira igénybe vette, hogy ezzel a kérdéssel még nem foglalkozhatott. — Biztat bennünket a remény, hogy a kérdés a budapesti egylet választmányában most már szőnyegre lesz hozva és mivel azt is tudjuk, hogy az eszmét a vidéki egyletek vezetőségei szintén pártolják és a legnagyobb készséggel támogatják, ahhoz pedig kétség sem fér, hogy *sok megvitatni való kérdés merült már fel, pld. az egyletek területének megállapítása, mindenütt egyjón tetű, a mostani nehézkes eljárást megkönnyítő alapszabályok szerkesztése, a segélyezés módjának és mértékének egyenlősítése, az ellenőrzés szabályozása, menházak felállítása stb., sőt már az a kérdés is fel lett vetve, hogy akkor amikor nálunk a rabok segélyezéséről a törvényhozás gondoskodott, van-e szükség arra, hogy az annyi oldalról igénybe vett társadalmi középosztály erre a célra is igénybe vétessék*, azt hisszük, hogy az országos egyesületi közgyűlés megtartásától már nem sok idő választ el bennünket.

Ha a társegyletek többsége nem tartja elkerülhetlenül szükségesnek, hogy ez a közgyűlés a fővárosban tartassék meg, mi Pécs városát és az 1907. évet, amikor itt országos kiállítás lesz és ezalatt többféle kongresszus fog tartatni, szíves készséggel hozzuk javaslatba.

Hogy kissé megismerjük egymást és tudjuk, legalább megközelítőleg, hogy egyleteink mekkora szellemi és anyagi tőkével rendelkeznek, kik állanak azok élén, közöltünk egy »névjegyzéket« és »kimutatás«-t. »Az utóbbinak adatait dr. Melnik Miksa prágai védő ügyvéd s az ottani egyik rabsegélyző egylet titkárának munkájából*) vettük, aki 1904. évben egy memorandumot nyújtott be dr. Körber miniszterhez az ausztriai rabsegélyző egyletek állami segélyezése tárgyában**), de mivel ennek adatai még 1903. évből valók, *felkérjük*

*) Übersichts-Tabelle über die Thätigkeit der Fürsorge-Vereine für entlassene Sträflinge in Österreich-Ungarn im Jahre 1903.

**) Ott még nem kaptak állami segélyt, mégis van 32 egylet, nálunk 28 év óta meglenne a segély minden egyletnek és még sincs 25 egyletünk. *Nálunk tehát nem a segély hiányzik, hanem az érzék, ami az ily humanus intézmények megértéséhez szükséges.*

a hazai összes társegyletek vezetőségeit, hogy a reájuk vonatkozó adatokat az 1906. január 1-én beállt viszonyoknak megfelelőleg javítsák ki és közölik velünk, hogy a jövő évi kimutatást mi is kijavíthassuk.

Ugyanez a kérelmünk a névjegyzékre vonatkozólag is. »

Felemlíti a jelentés, hogy a magyar korona területén még Zágrábban van rabsegélyző egylet, amely 1883-ban alakult, 1893-ban 444 tagot számlált 37143 K 05 fill. vagyonnal birt s ebből 3700 K segélyt osztott ki.

Megemlékezik még arról is, hogy a rabsegélyügyet és így a rabsegélyző egyleteket is érdeklő esemény volt 1905. évben a Budapesten szeptember 3—9. napjain megtartott VII-ik nemzetközi börtönügyi kongresszus, amelyre egyletünk is meg lett hívva. Ez a kongresszus nemcsak a szoros értelemben vett börtönügyi, hanem büntetőjogi és az ezekkel kapcsolatos társadalompolitikai kérdésekkel is szokott foglalkozni.

A börtönügyi szakosztályban ez alkalommal is a rabok érdekeit legközelebből érintő következő fontos kérdések lettek megvitatva: Az elítéltek osztályozása; a vizsgálati foglyoknak munkávali foglalkoztatása, a rab munkaközben ért balesetért megállapítandó kárpótlás; a korlátolt beszámításu elítéltek és szokásos iszákosok részére felállítandó külön letartóztatási helyiségek; végre az elítéltek foglalkoztatása mezőgazdasági vagy más közérdekű munkával és hozzá teszi: »Jelen ismertetés keretén kívül esnék az egyes kérdések mikénti megbeszélését és megoldását ismertetni, tehát csak mint egyik legfontosabb határozatot azt említjük fel, ami a II. szakosztály javaslatára lett kimondva, hogy *a rab munkaközben történt baleseteknél munkaképtelenné vált elítélteknek és oly hozzátartozóiknak, akik utánuk eltartásra jogosultak, a mennyiben a munkaképtelenség a kiszabadulás után is fenmaradt, az államnak kártalanítást kell nyújtani, kivéve ha a baleset engedetlenségből eredt, vagy szándékosság hozta létre.*

A kongresszuson egyletünket az elnök Varga Nagy István és Csarsch Dezső kir. ügyész választmányi tag képviselték.

A kongresszusnak a szakirodalom szintén nagy hasznát vette: az egyes kérdésekhez szakférfiaink jeles értekezéseket irtak és pedig nemcsak a bírói, ügyészi, ügyvédi és jogtanári kar tagjai (köztük földünk dr. Angyal Pál jogakadémiai tanár), hanem az orvosi és amit jól esett látni a kongresszuson, a honvéd hadbírói kar tagjai is.

A két legnagyobb munkát azonban a m. kir. igazságügyminiszterium tette közzé.

Ezek egyike: »A magyar börtönügy és az országos letartóztatási intézetek« czimét viseli és dr. Megyeri István kir. főügyési helyettes szerkesztette. — Az 572 lapra terjedő hatalmas kötet mellett még csinos felvételekben az orsz. letartóztatási intézetek látképei s mellékletül azok tervrajzai is közölve vannak.

A munka börtönügyünk multját 1791-től és jelenét 1905-ig szakavatott tollal ismerteti, közölve mindenütt a statisztikai adatokat és eredeti szövegben a fontosabb miniszteri rendeleteket és utasításokat.

A második munka czime: »A fiatakoruak kriminálitása ellen való küzdelem Magyarországon,« melyet dr. Kun Béla min. osztálytanácsos és dr. Ládai István kir. albiró szerkesztettek. — Ez is terjedelmes mű, 410 oldal. — Először a gyermekmenhelyeket, azután a kir. javítóintézeteket ismerteti, végre az e téren legmodernebb intézményünket, a »*fiatakoruak kerületi fogházát*«-t Kassán, amely még az egyetlen ez idő szerint Magyarországon, de a másodikkal a helye is ki van már jelölve Gyulafehérvárott.)*

Ezen elhelyezés után ítélve lehet rá kilátás, hogy a harmadik fogház a Dunántúlra kerül, így *azok az érvek, amelyeket úgy Baranyavármegye, mint Pécs sz. kir. város törvényhatóságai egy javító intézetnek Pécsen leendő felállítására érdekében az igazságügyi kormánynál felhoztak és amelyeket mult évi jelentésünkben mi is hangoztattunk, elegendő jogczímet képezhetnek arra, hogy a hely kijelölésénél az illetékes körök annak idején Pécsre is gondoljanak.*

Mind a két kiváló munka nemcsak magyar, de franczia nyelven is megjelent, a congressusi tagoknak megküldetett és így az egész művelt világ tudomást fog róla venni. — Ép ez okból kétszeresen sajnáljuk mi pécsiek, hogy az utóbbi munkából a pécsi állami gyermekmenhely, mely egyike az országban a legszebbeknek s működési köre Pécs szab. kir. város és Baranyavármegyén kívül Tolna és Somogy vármegyékre is kiterjed s amely működését már a könyv megjelenése előtt egy évvel 1904-ben kezdette meg, teljesen kimaradt, valószínűleg azért, mivel a munkában feldolgozott statisztikai adatok 1903-ról szólnak, holott Pécs városát a vidéki városok közt ebben a kérdésben első hely illeti, mert *itt az állami*

*) Hogy miért ott ezen az elhagyott oláh helyen, ahol a Hunyadyak és Zápolyák sirjai is összezuzva, léczkerítéssel körülveve disztelenkednek és nem a magyar vidéken, azt csak abból magyarázzuk ki, hogy még itt is van egy közel 20 éve szorgalmasan működő rabsegélyző egyesület, ami Kolozsvárott Erdély fővárosában hiányzik.

gyermekmenhelyen kívül még négy hason természetű intézmény létezik, t. i.: a *Rudolfinum*, a *Mathessa István-féle*, továbbá a püspöki és a megyei árvaház.«

* * *

»Végre felemlítjük, hogy ugyancsak a *mult évben október 1-én egy nemzetközi iroda nyílt meg Lille-ben Franciaországban: »Bureau International des Oeuvres de Patronage des Libérés et des Enfants abandonnés«* czim alatt, amely a külföldön elítélt, illetve elbocsátott rabok, továbbá elhagyott gyermekek és egyéb hasonló segélyre szoruló szerencsétlenek gyámolítását, ide értve a megkegyelmezés, szabadlábra helyezés közvetítését és a hazájukba visszatérni akaróknak kedvezményes uti jegyek kieszközlését, szóval a minden rendelkezésre álló módon való támogatást és oltalmat tüzte ki czélul. A nemzetközi irodát,*) amellyel németül is lehet levelezni, egyes egyleti tagok és a különböző országokban lévő tagul belépő társ-egyletek tartják fenn; az évi tagsági díj 20 márka. Az iroda első sorban ugyan a tagul belépett egyének és egyleteknek áll rendelkezésére, de meg vagyunk róla győződve, hogy oly egyleteknek is ad felvilágosítást és kezére jár, amelyek tagul be nem léptek, amit tekintettel a nálunk már óriási arányokat öltött kivándorlásra és arra, hogy honfitársaink ha bajba kerülnek, külföldön még jobban rá vannak utalva a segélyre, nem tartottunk feleslegesnek a társ-egyletek figyelmébe ajánlani.**) Szép dolog lenne, ha Magyarországról is sikerült volna az irodának tagokat kapni.«

* * *

Ezután következik a füzetben az igazgató választmány jelentése az egylet működéséről. — Kezdődik a segélyezések ismertetésével: »A segélyezéseknél követtük az eddigi elvet, hogy úgy a kiszabadult rabokat, valamint a még fogva levőknek elhagyatott családtagjait lehetőség szerint segélyezzük, de sajnosan tapasztaltuk, hogy amióta egyletünk működése a rabok körében ismertebbé lett, azt olyan pénzforrásnak tekintik, amelyből mindenki könnyen merithet,

*) 106, rue de l' Hôpital-Militaire. Lille France.

***) Azok bizonyára humánusabban gondolkoznak, mint a mi 1880. évi utasításunk, amelyben ki lett mondva, hogy »A külföldi szabadulók segélyben egyáltalán nem részesíthetők,« holott a humanizmus megkövetelné, hogy az államok ne csak a büntetettek kiadása, de az ily szerencsétlen kiszabadulók segélyezése iránt is kössenek egymás közt szerződést.

ha meg van benne a bátorság, hogy érdemetlenül is kérjen. Így történt azután, hogy sok érdemetlen jelentkezett, a fogházfelügyelő figyelmeztetése daczára is segélyért, akiket vissza kellett utasítani. Béérkezett pedig 93 kérvény, amelyből kedvezőleg intéztetett el 75, elutasított 18.«

»Voltak olyan kérelmezők is, akik vagyoni viszonyaiknál fogva nem voltak reáutalva a segélyezésre s ez okból utasítottak el kérelmükkel.

Azt az előző években czélszerűnek mutatkozott eljárást is folytattuk, hogy a tél beálltával karácsony előtt megkerestük a kir. ügyészséget, hogy tudassa velünk az elhagyatott rabcsaládok neveit, mert az előjáróságokhoz, lelkési hivatalokhoz és tagjainkhoz évi jelentéseinkben intézett hason kérelmünk kevés eredményre vezetett és csak egy-két helyről érkezett be kérvény. Sőt kiterjesztettük figyelmünket az országos letartóztatási intézetekben levő elítélteknek a mi egyletünk működési területén levő elhagyott családtagjaira is, amire viszont azért volt szükség, mert már sok helyen feledésbe ment az 1888. február 15-én 5367/1888. I. M. sz. a. kiadott rendelet.*)

Megkeresésünkre a pécsi törvényszék fogházából 14, Illaváról 2, Vácziól 3, Sopronból 7, Márianosztráról 1, összesen 27 inségben levő és segélyre szoruló rabcsalád lett bejelentve, akikről az adatok beszerzése a községekből az év végeig csak 9 családra nézve volt eszközölhető és akiknek deczember 30-án 115 K segélyt utaltunk ki. A többi kérvény már 1906. év elején intéztetett el. Az 1904/5. évi télen bejelentett családok közül 14 család részére 1905. év elején 180 K segély lett kiutalva.

Kiadtunk tehát az elbocsátott rabok és elhagyatott rabcsaládok segélyezésére az elmúlt évben 667 K 82 fillért. Ebből a legkisebb egyszersmindenkori segély volt: 2 K, legnagyobb 50 K. Segélyezve lett az év folyamán 56 rab és 28 rabcsalád, állandó 6—8 és 10 koronás havi segélyben részesítették még 3 család.

*) Nagyon megkönnyitenék az országos letartóztatási intézetek igazgatóságai az egyleti elnökségek dolgát, akikkel kölcsönös támogatásra és egyöntetű eljárásra vannak ezen rendeletben figyelmeztetve, ha a segély kérvények áttételével egyidejűleg az egylet részére szükséges adatokat, t. i. hogy a kérelmező mi miatt, mennyi időre volt elítélve, mikor szabadul, hová költözik, minők a családi és vagyoni viszonyai, tanult-e és mily mesterséget, miből akar megélni és mennyi a munkakeresménye, azonnal tudatnák, mert csak a szabaduló rab jövő czáljainak, testi és anyagi erejének teljes ismerete mellett lesznek a rabsegélyző egyletek abban a helyzetben, hogy sorsáról lehetőleg gondoskodhassanak, a társadalmi ujabbi elhelyezkedését elősegítsék.

A vidéki járásbirósági fogházakban a segélyezést az illető járásbiró urak közvetítették.«

* * *

A »rabok oktatásáról« közöltük, hogy alapszabályaink 3. §-a az egylet feladatává teszi azt is, hogy a törvényszéki fogházakban le tartóztatottak oktatásáról gondoskodjék. Mintán Pécsett az állam tartja fenn a rabiskolát, fizeti a tanítót, az egylet az oktatás és erkölcsnemesítés célját csak azzal segíti elő az alapszabályok 4. §-a értelmében, hogy az isteni tiszteleteknél működő orgonistákat fizeti, ami 1905. évben 111 koronát tett ki, továbbá, hogy a rabokat a szükséghez képest ima és énekes könyvekkel ellátja, könyvtárát a rabok rendelkezésére bocsátja s a rabkönyvtárt is gyarapítja. A rabiskolának 1905-ben 76 hallgatója volt.

A hitoktatás és isteni tisztelet tartásáért a lelkészeket szintén az állam fizeti, illetve esetről-esetre díjazza.

A »munkaközvetítés«, mint a segélyezés egyik módjával ismét nem érhattünk el eredményt; csak annyit segíthetünk a kiszabadultakon, hogy őket viszonyaik és képességeik felől kikérdezve utbaigazítjuk s tanácssal látjuk el, hogy hol juthatnának kereset forráshoz.

A »fogházi rabmunkánál« felemlítettük a legfontosabbat, a nemes fűz vessző telepet, amelynek céljaira már 4363 kor. 64 fillér áll rendelkezésre. Sajnos, hogy a telepet mindeddig nem sikerült beállítanunk, de ez nem rajtunk mult. — A pécsi kir. erdőfelügyelőség 1905. jaunár 12-én küldte csak meg az értesítést a kiszemelt terület talajviszonyairól, melyet a bajai állami kertimunkás iskolához, melynek szép telepe van, küldtünk el véleményezés végett, hogy mily fajú vesszőkkel kellene és hogyan lehetne a telepet legezélszerűbben és legjutányosabban berendezni, de bár a jelzett terület átengedése iránti kérvényünket még mult évi ápril hó 12-én benyújtottuk a városi tanácshoz, az időközben beállt szomorú politikai viszonyok miatt a törvényhatósági közgyűlés elé terjesztve és érdemileg elintézve maig sem lett, ami által egy évet veszítettünk. — Annyi hivatalos értesítést kaptunk csak, hogy a városi tanács a gazdasági szakbizottságban már tárgyalta a kérvényt.

A »menházakról« elmondja a jelentés, hogy az nem volt létesíthető. Számolnunk kellett a beállott szomorú közállapotokkal és első sorban azzal a körülménnyel, hogy évi kiadásunk az elmúlt évben már az 1000 korona államsegély összegét messze túlhaladta, hogy egyleti alkalmazottaink nem hajlandók a sok munkával járó teendőket tovább is ingyen vagy csekély tiszteletdíjért végezni, s magasabb

dijazásuk 200 koronát vesz igénybe és hogy azon esetre, ha köz viszonyaink még rosszabbra fordulnának és az államsegélytől bármi okból elesnénk, összes vagyonunk pedig egy házba lenne befektetve, ezáltal megfosztanánk magunkat attól, hogy egyletünk első és fő célját évenként már közel száz rab és rabcsalád segélyezését megvalósíthassuk.

A *javitó intézet* tárgyában tett intézkedésekről így számoltunk be: »A pécsi javító intézet eszméjét a két törvényhatóság magáévá tette s legutóbb Baranyavármegye törvényhatósága értesített bennünket, hogy egy ily intézetnek Pécssett leendő felállítására való igényét már bejelentette és az igazságügyi kormányt megkérte, hogy amennyiben a javító intézetek szaporíttatni fognak, egy ily intézet Pécssett legyen felállítva. Hogy ehhez a »fiatal koruak kerületi fogháza« is járuljon, ezt úgy érhetjük el legegyszerűbben, ha hatóságaink és közönségünk az ily a társadalom segélyére utalt intézményeket és egyleteket, mint állami gyermekmenhely, rabsegélyző egylet stb. jóindulatulag támogatja s azok iránt érdeklődni meg nem szűnik.«

A *jövedelmeknél* kiemeli a jelentés, hogy a pénztári és vagyoni kimutatás minden tekintetben örvendetes haladást tüntet fel, amennyiben tagdíjakból már 550 koronát és adományokból 20 koronát vettünk be.

Mivel az adományok az előző év eredménye mögött visszamaradtak, megkeresést intéztünk a helybeli esküdtbirósági elnök és helyettes elnök urakhoz, hogy egyletünk céljait az esküdtbíró urak figyelmébe ajánlják, mert az adományok csaknem kivétel nélkül az átengedett esküdtbírói díjakból szoktak befolyjni; ennek a megkeresésnek az üdvös eredménye a legutóbbi esküdtszéki ciklus alkalmával már jelentkezett is.

A rendes tagdíjbevétel jóval felülhaladta az előző évit. Az alap-
tőke is szépen emelkedett. A legnagyobb bevételt képezte azonban a kir. igazságügyminiszterium által folyósított 1000 korona.

Tagok. A múlt évben minden irányban erősen megindított taggyűjtésünk örvendetes eredménnyel járt. Alapító tagokul heten léptek 20—20 koronával. A rendes tagok száma szintén szaporodott.

A taggyűjtésben legjobban fáradoztak Szivér Lajos pécsi ügyvéd és Szinkovich Károly mohácsi főszolgabíró, valamint Schill Gyula pécsvárad kir. járásbíró.

A jelenlegi taglétszám 47 alapító és 226 rendes tag, amit összehasonlítva a négy év előttivel, amikor 25 alapító és 94 rendes tagunk volt, örvendetes haladást látunk. — Tagjaink sorából hárman léptek ki az elmúlt év folyamán.

A halál is elszólitott egypárt tagjaink közül ; így elhalt tiszteletbeli tagjaink nestora : *Troll Ferencz cz. püspök, káptalani nagyprépost, aki életében sok „más“ nemes czélra pár százezer koronát adományozott* és tette ezáltal emlékét felejthetlenné.

Az egylet tisztviselői karában is változás állott be, amennyiben a mult közgyűlés által megválasztott ügybuzgó titkárunk dr. Szivér Lajos állásáról lemondott.

Betöltetett időközben a kormánybiztosi állás, amennyiben pécsi kir. főügyészszé, aki egyletünknek egyszersmind kormánybiztosa, dr. Felber Arthur kir. főügyészi helyettes ur lett kinevezve, akit új állásában választmányunk üdvözölt; mit ő megköszönve, meleg érdeklődéséről és odaadó támogatásáról biztosított bennünket. — Ez a támogatás, meg vagyunk róla győződve, hathatósan elő fogja mozdítani a rabsegély ügyét nemcsak minálunk, hanem Nagykanizsán is, ahol a mult évben alakult, és Kaposvárott, ahol még nincs rabsegélyző egylet.*)

* * *

Az »ügykezelésről« felemlíti a jelentés, hogy ez napról-napra több dolgot ad, de ez az egylet fejlődésének természetes következménye. Az iktató és elintézési könyv tanusága szerint az év folyamán 218 darab beadvány érkezett, amelyeket részben elnökileg, részben a 8 választmányi ülésben intéztünk el. Az összes beadványok iktatása, a fogalmazványok leírása, sok esetben az adott utasítás értelmében megszerkesztése, mindannyinak és az évi jelentéseknek kiadmányozása az irodakezelő Weil Károly kir. ítélőtáblai irodatisztre maradt, aki ezeket nemcsak a legnagyobb pontossággal, ügybuzgósággal teljesítette, de a titkár elfoglaltsága, később lemondása miatt ügyrendünk értelmében egy eset kivételével az összes választmányi ülési jegyzőkönyveket is vezette. Ép ezért *eddig 100 korona tiszteletdíja, amely a rá nehezedő munka súlyával nem áll arányban, 200 koronára emellett.*

A pénztáros részére 100 K. tiszteletdíj állandósított.

Felkértük különben egyletünk tagjait, hogy amennyiben ezt az állást valaki hajlandó lenne díjtalanul ellátni, amint ezt sok

*) A főügyész úr már megtette az ügyészek útján a lépéseket, hogy az egyletek mind a két helyen mielőbb létesüljenek és reméljük, hogy a nyáron, az országos közgyűlésen már mind a két egylet képviselői itt lesznek, bár Kaposban nehezen akarnak a dologhoz fogni.

helyen tekintélyes állásu uri emberek*) is megteszik, ezt az elnökségnél legyen szives bejelenteni, de senki sem jelentkezett.

Végül közli a jelentés a tagok névjegyzékét úgy a pénztári és vagyonkimutatást, amelyből kitetszőleg az egylet vagyona 1905. végén 16060 K. 74 fillér volt.

* * *

1906.

Mult évi jelentésünk szó szerénti szövegében a füzet végén található.

1907.

Ez az év már kívül esik ugyan az egylet 20 éves történetén, de eseményekben ez a vége felé járó első évnegyed, akár az országos rabsegély ügyet, akár egyletünk ügyeit tekintve annyira gazdag, hogy történetünk nagyon csonka lenne, ha azokat fel nem ölelné.

Mindjárt az év elején, az országos rabsegélyügyet a legközvetlenebbül érdeklő nagy esemény történt. Polónyi Dezső volt igazságügy miniszter ugyanis az igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmával 1907. január 19-én egy hatalmas beszédet tartott, amelyben nyíltan beismerte, amit évek óta hangoztattunk, hogy a pénzbüntetésekbe befolyt pénzeket, amelyekre nézve az 1878: V. t.-cz. 27. §-a minden kétséget kizárólag kimondotta, hogy: »elbocsátott szegény foglyok segélyezésére és ifju foglyok számára rendelt javító intézetek felállítására és fentartására fordítandók,« nem lett volna szabad ezen rendeltetésüktől elvonni s kijelentette, hogy az elvont tőkéket az eredeti célra vissza kell adni.

Iktassuk ide a mi ügyünket annyira érdeklő beszédnek vonatkozó részét. Egyéb vonatkozásaiban is kétszeresen érdekes volt ez a beszéd és megszivlelendők a kijelentések, mert belőlük nemcsak az igazságügyminiszter, hanem a széles látkörű gyakorlati büntető jogász véleményét, bírálatát is megismertük. A börtön rendszerről szólva kijelentette, hogy: »a mai büntetési rendszer a maga intézményeivel együtt feltétlenül megbukottnak, korszerűtlennek és meghaladottnak tekintendő.« — »A büntetés, mint elrettentési elmélet még a halálbüntetés terén is teljesen elvesztette hitét. *A büntetési rendszernek a javítási elméleten kell alapulnia; szocializálni kell a büntetéseket oly célból, hogy a bűnös ember visszaadassék a társadalomnak teljes lelki erővel és erkölcsi kvalifikációval arra, hogy újra elfoglalhassa helyét és hasznos állampolgára lehessen hazájának.*« — Ezen a réven eljutunk ahhoz is, hogy azok között a

*) Törvényszéki bírák, alügyészek, elsőrangú kereskedők vannak az egyleti pénztárosok közt. L. hátul a vezetők névjegyzékét.

fokozatok között, amelyeket a fegyház, börtön, államfogház és fogház néven ismerünk, a börtön elvesztette jogosultságát.« »*A helyes büntetési rendszer az, mely a társadalom számára minden valószínűség szerint örökre elvesztett egyéneket a fegyházakban fegyelmezi és ott védelmezi meg tőlük a társadalmat, azokat az embereket azonban, akiknél a javításnak lehetősége még fennforog, a munka nemesítő hatásával, foglalkoztatással és vallás-erkölcsös oktatással visszaadja a társadalomnak. Ezt a feladatot helyesen töltik be a javító intézetek.*« »*A múlt törvényhozás rendkívül mostoha volt ezen nagyfontosságú társadalmi intécczióval szemben.*«

»A dolog úgy áll, hogy az 1878. évi büntetőtörvénykönyv épen felismerve a büntetéseknek, különösen a pénzbüntetéseknek rendeltetését, úgy érvelt és úgy okoskodott, hogy *a mit a büntettek pénzben, mint büntetést fizetni tartoznak, az fordítottassék arra, hogy javulhassanak meg és hasonló társaik is munkával a társadalom számára visszaadhatók legyenek.* Az ugynevezett büntetéspénzek országos alapjának tehát, a mely a költségvetésnek egyik tételét képezi, az lett volna a tulajdonképeni rendeltetése, hogy abból javító-intézetek létesítenek. A későbbi törvények is fentartották ezt az intéccziót. De mit tapasztalunk ma? A legutóbbi időben a büntetéspénzek országos alapja egyszerűen konfiskáltatott a költségvetés javára és lett belőle országos vagyon, építettek belőle gyűjtőfogházat, törvényszéket, építettek belőle állami épületeket, úgy hogy most, amikor én a büntetéspénzek országos alapját kerestem, hogy legalább egy javítóintézetet próbáljak belőle létesíteni, arról győződtem meg, hogy a büntetéspénzek országos alapja áll egy két millió koronás deficitből, áll egy kölcsönből, amelynek kamatait sem fizették meg már évek óta és a melynek a visszafizetési módozatai sincsenek megállapítva. Mi történt a büntetéspénzek országos alapjával legutóbb? Később keletkezett törvény alapján*) a közigazgatási büntetéspénzek egyszerűen mint — nem tudom — fillantropikus intézmény kezeltetnek. Bevetették a törvénybe, hogy e büntetéspénzek, amelyek eddig erre az alapra fordítottak, ezentul fele részben adassanak a községeknek, felerészüknek pedig egy harmadrésze az igazságügyminiszteriumnak adassék, egyharmadrésze a kereskedelemügyi, egyharmada pedig a földmívelési miniszteriumnak adassék. Ugy, hogy *a büntetőtörvénykönyv ezen egyik legnemesebb intencziója egyszerűen nevetség*

*) Lásd a 62. lapon az 1884 : XX, 1887 : VIII. és az 1892 : XXVII. t. cikkeket.

tárgyává tételik. Ilyformán a büntetéspénzek országos alapja ma a maga rendeltetésének egyáltalán nem felel meg. Azért foglalkoztattam a t. házat ezzel a kérdéssel, hogy abban támogasson, hogy a büntetéspénzek országos alapja visszakapja eredeti rendeltetését, különben az igazságügyi kormány a maga feladatának e területen megfelelni képtelen.

Igy nyilatkozott a volt igazságügy miniszter. Ezek a szavak a törvényhozás színe előtt, a törvényhozók általános helyeslése közt tett kijelentések pedig sokkal nagyobb súlyjal kell hogy birjanak, sem hogy minden eredmény nélkül röppenhetek volna el. Nem lehetséges ez már azért sem, mert bár időközben a miniszter személyében változás történt, de a miniszteri székbe a volt miniszternek jobb keze, segítő társa dr. Günther Antal jutott, aki miként azt általános megnyugvásra kijelentette, elődjének nyomdokain szándékozik haladni és aki különben is közel fél század óta küzdött szóval és tollal az ideális eszmékért, akiről tehát biztosak lehetünk, hogy a humanizmusnak ezt az egyik legnemesebb alkotását, a rabsegélyügyet nem fogja elejteni. Sőt biztat bennünket a remény, hogy az elődje által a törvényhozásnak bejelentett tervet meg fogja valósítani, az 1878. V. t.-cz. 275. §-a alapján beszédett, úgy az ezután befolyandó pénzbüntetési összegeket eredeti rendeltetésüknek vissza fogja adadni. — Ebben a nagy munkában a rabsegélyző egyesületeknek és az idej országos kongresszusnak véleményünk szerint kötelessége az igazságügyi kormányt támogatni, az eszme megvalósítása érdekében, amennyiben az szükségesnek mutatkozik, a képviselőházhoz felírni.

Az »országos kongresszus« megtartása ugyanis végre valahára szintén dűlőre jutott.

A budapesti rabsegélyző egyesület elnökétől, márczius 5-én a következő értesítést kaptuk: 221/1907. sz. »A budapesti rabsegélyző egyesület igazgató válaszmánya f. évi február hó 26-ik napján tartott ülésében véglegesen hozzájárult a pécsi rabsegélyző egyesület ama kívánásához, hogy a folyó évben tartandó országos rabsegélyző kongresszus Pécsett tartassék meg.

Ezzel kapcsolatban elhatározta, hogy a pécsi rabsegélyző egyesület válaszmányát egy helyi bizottság alakítására kéri fel, amely bizottság feladata lesz a kongresszus összejövetelének, elhelyezésének és tagjai ellátásának intézése is.

E mellett a kongresszus elé terjesztendő kérdések előkészítése és kidolgozására alulirott elnököt, továbbá Czárán István budapesti kir. főügyész és dr. Balogh Jenő budapesti egyetemi tanár urakat

felkérte. Ez a bizottság e tárgyban a társesyletekkel is összekötésbe fog lépni.

Végül a választmány a társesyleteknek ideküldött kívánságát is tolmácsolva, kifejezést adott annak az óhajtásnak, hogy a kongresszus előkészítő bizottsága az összejövetel idejét lehetőleg a nyári hónapokra (jul.—aug.) tegye, amikor a hivatalnoki kar legtöbb szabad idővel rendelkezik és így legnagyobb számban vehet részt a kongresszuson.

Felkérem a társesylet választmányát, hogy e tárgyban hozandó határozatát velünk annak idején közölni méltóztassék.

Budapest, 1907. márczius 4. Rickl Gyula s. k. igazságügyminiszteri tanácsos, mint a budapesti rabsegélyző egyeslet elnöke.*

Igazgató választmányunk márczius 10-én tartott ülésében vette tárgyalás alá ezt az átiratot, melyet őszinte örömmel vett tudomásul és erről a budapesti egyeslet választmányát azzal értesítette, hogy »a választmány feladatául fogadta, hogy minden erejével és rendelkezésre álló eszközzel a kongresszus sikerének előmozdításán lesz s erre nemcsak tagjait, hanem az egyesleten kívül álló illetékes köröket és tényezőket is felkéri.« — Egyúttal Varga Nagy István egyeslet elnök elnöklete alatt a kongresszus előkészítésére egy 30 tagú helyi bizottságot választott. — A kongresszus idejéül július hó első felét jelölte ugyan ki, de mivel az új egyesletek még most is szervezkednek és óhajtandó, hogy a kongresszuson ezek is részt vegyenek, a napot később fogja meghatározni.

A »nemes fűz telep« ügye is befejezéshez jutott, amennyiben február hó 23-án leérkezett a földmívelési miniszterium leirata, amelyben tudatja, hogy a kért 100,000 darab fűzdugványt és a telepítésre 200 koronát küld, ha a területet a helybeli kir. erdőhivatal márczius 15-ig felforgattathatja; a betelepítéshez és a kezelési teendőkhöz való bevezetéshez Diera Benő somogyszentimrei kertésztanítót fogja díjmentesen kiküldeni, a fűztelep kezelésének műszaki vezetésével és felügyeletével pedig az itteni állami erdőhivatalt bizza meg. — Ennek folytán azonnal megkerestük a városi mérnöki hivatalt a kijelölt terület átadása végett, amelyet a város kiküldöttjei február 25-én Varga Nagy István egyeslet elnöknek át is adtak, aki a várossal kötött szerződést is aláírta s a telep bekerítettése, felforgattatása és egyéb szükséges költségekre a munkálatok vezetésével az erdőhivatal által megbízott Seh Jenő kir. főerdésznek a szükséges összeget kiutalta. — Ezzel tehát nemcsak egy parlag területet tett egyesletünk termővé, de megvetette alapját a vármegyében a nemes fűz termelésnek és megszerezte az eszközt a fogházi kosárfonó ipar és közvetve a pécsi szőlő kivitelhez.

A menházi alapszabályokat egy az elnök, továbbá Angyal Pál egy. jogtanár, Csarsch Dezső kir. ügyész és Rihmer Aladár titkárból álló bizottság kidolgozta s így amennyiben a közgyűlés a választmányának a menházra vonatkozó javaslatait elfogadja, ez év őszén a menház meg fog nyitni.

Végtelenül sajnáljuk, hogy az országos kongresszusnak még csak a menház épületét, de annak berendezését nem mutathatjuk meg. Egyébiránt, ezen a téren mi is kezdők leszünk, nekünk is másoktól kell tanulni és részben a külföldi minták után kell indulni.

* * *

Az országos kongresszus előtt állva, elvárhatja tőlünk mindenki, hogy a tanácskozás alá veendő tárgyakra nézve véleményünket legáltalább nagyobb körvonalakban már most megismertessük.

Azt hisszük, a részletes javaslattétel alul felment bennünket ez a füzet, amelyben már sok helyen megjelöltük az egyes kérdéseket, amelyeket megbeszélés tárgyává kellene tenni. — A földolognak azt tartjuk, hogy: *mondja ki az országos kongresszus, hogy a rabsegélyezés nem csak a társadalomra, hanem tekintettel az 1878: V. t.-cz. 27. §-ában kimondott és a későbbi törvények által is fenntartott elvre, az államra is kötelező feladatot képez, ennél fogva ott, ahol rabsegélyző egyletek nem léteznek, a rabsegélyezésről hivatalos közegei útján az állam köteles gondoskodni.*

A segélyezésre nemcsak az elbocsátott rabok, hanem azok elhagyatott családtagjai is igényt tarthatnak.

A rabsegélyző egyletek területköre megállapítandó s az ország területe a királyi ítélőtáblák területének megfelelő 11 kerületre osztandó, melyeken a rabsegélyezés keresztülvitelét első sorban az illető kir. főügyészek mint kormánybiztosok és az ő felügyeletük alatt a kir. ügyészek ellenőrzik, illetve ott ahol egylet nincs, maguk eszközlik vagy a járásbíróságok vezetői által eszközletik.

Az egész ügy irányítására és az országos közgyűlések rendezésére Budapesten egy központi szervezet létesítendő.

Hogy a segélyezésnek az egész ország területén való keresztülviteléhez az anyagi eszközök meglegyenek, az orsz. közgyűlés felkéri az igazságügyi kormányt, hogy a büntetéspénzek országos alapját eredeti rendeltetésének szerezze vissza.

Ha az első kongresszus ennyit keresztül visz, már ez által meg fogja vetni az annyira szükséges általános rabsegélyezésnek biztos alapját. Úgy legyen.